ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 143 (12047)
1969 оной июниин 21, суббото

Сэн 2 мүнгэн

...ХЭ ҺҮНЭЙ ...ЛӨӨ МҮРЫСӨӨН

...хан жэл боложо байна. Олонхи аймагуудта хура бороон ...хэнэй орооогүй байһаар. Талха тарянай гараса, үбһэ но...са ахирхан, адууһа мал һайн таргалаагүй байна. Иимэ ор...да хүдөөгэй бүхы ажалшадай урда, тайлбарилан хэлэхэдэ, ...алишад ба мал адуулагшадай урда, луговодууд, кукуру...механизаторнуудай урда, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд ба ...дэй урда тон ехэ харюусалгатай зорилго табигдана. Бэр...хёолдобошье, тэрээнһээ тунхарингүй, бүри эршэмтэй шу...ажаллаха, үүсхэл оролдолго гаргаха, хамаг бүхы арга бо...а хуу дууһан хэрэглэжэ, ногоон тэжээл ургуулжа, адууһа ...луулха, ехэ мяха ба һүнэй түлөө габшагайгаар тэмсэхэ

...аар Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой, Кабан...зой һаалишад, мал адуулагшад ба үнеэдэй фермын бүхы ...эгшэдэй абаһан социалис уялгые үнэн зүрхэнһөө һайшаа...эмээр, ехэ һүнэй түлөө социалис мүрысөөндэ урялһан ...алые хаана янагүй хүндэтэйгөөр хүлеэжэ абамаар.

...ын совхозой, «Искра» колхозой һаалишад болон мал адуу...үүсхэлынь юугээрээ илангаяа һайшаалтайб гэхэдэ, үбһэ ...үсэд ургаагүй, тэжээлэй хомор, үнеэдэй туранхайшаг ба ...р байбашье һаань, июниин 1-һээ октябриин 1 хүрэтэр дүр... турша соо үнеэн бүриһөө 1100 килограмм гэхэ гү, али ...8 килограмм ба бүри дээшэ һү һааха гэжэ тэдэнэр уялга ...имэ уялга абахынгаа урда тээ совхоз болон колхозой һаали...адуулагшад, хүтэлбэрилэгшэд ба мэргэжэлтэд «бэеэ һай...э үзэнхэй», арга боломжонуудаа элирүүлэнхэй, тодорхой ...ууланнуудые хараалаанхай.

...хэдэ, «Искра» колхозой һаалиин нэгэ фермын хажуудань ...а обёос таригдаа. Тэрэнь мүнөө ногоорон халюуржа байн...й һайтар ургажа, хүсэд ногоотой болоходонь, үнеэдээ тэн...ээр хараална. Нүгөөдэ фермынь хажууда 170 гектар хо... тээлниг баригданхай. Тэрэнээ уһалжа захалаа. Тэрэшэ...нь һайнаар ургахалаар үнеэдээ бэлшээхэ юм. Тээлнигээ ...огоор таһалжа хорёолонхой. Хорёон бүхэн соо үнеэдээ ээл...үүлжа, зунай үедэ ходо ногоон бэлшээритэй байха болоно. ...дтээ таһалгаряагүй бусад элдэб тэжээл — ууралда дэб...шуулһан һолоомо, силос эдюулжэ байха аргатай. Һаагда... килограмм бүхэндэ 200 грамм талха тарянай зүйл ...эхөөр хараалагдаа. Үнеэдээ түхэреэн сүүдхэ соо бэлшээри ...лгаха, саг соонь садатарнь уһалжа байха гэһэн уялга мал ... абанхай. Сүүдхэдээ гурба дахин үнеэдээ һаана.

... колхозой правлениин ба парткомой хараалһан хэмжээ ... дээрэһээ хараад үзэхэдэ, үнеэдые анхаралтайгаар ха...мезлүүлхэ, уһалха,зунай үедэ ехэ һүнэй түлөө тэмсэхэ та... оролдолго гаргагдана. Социалис мүрысөөн муу бэшээр ...хэй. Хоёр фермэ хоорондоо социалис мүрысөөнэй хэлсээ ... һаалишад өөһэд хоорондоо, мүн мал адуулагшад өөһэд ...үрысэжэ байна. Абаһан уялгаяа хэр дүүргэжэ байһыень ...а нэгэ фермэнь нүгөөдэ фермээ, һаалишан һаалишанаа, ...ша өөрынгөө мүрысэгшые хирэ хирэ болоод шалгажа бай...ээ ябалсажа, дүй дүршэлөө халан абалсаха, гээгдэгшэдые ...таха, түрүүшүүлые али болохоор урмашуулха гэжэ хэл... абаһан уялгаяа дүүргэхэ, хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ байһан...һаар.

...и совхозой, мүн «Искра» колхозой һаалишад болон мал ...й үүсхэлые КПСС-эй обкомой бюро һайшаагаад, тэдэнэй ...ануудые һаалишад, мал адуулагшад болон бүхы малша...үбшэн хэлсэжэ, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхы... райкомууд, аймгүйсэдкомууд болон үйлэдбэриин управ..., колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые уялгалба. ...үнөө үедэ ехэ һүнэй түлөө тэмсэлэй тон ехэ удха шанар... байһаниинь ойлгогдоно.

...ы совхоздо тэрэшэлэн тодорхой хэмжээ ябуулганууд ха...й. Зүгөөр Кабанскын совхозойшье, «Искра» колхозойшье ...улгануудта бэелүүлэгдэшэгүй тусгаар зүйл, «нюуса» ... байхагүй. Иимэ хэмдээ ябуулгануудые колхоз, совхоз бү...жэ, зунай үедэ һү элбэг дэлбэгээр һаажа абаха дүүрэн ...жотой.

...нүүд бэрхэшээлэй тохёолдоходо бүри солбон шударгы... бэрхээр ажалладагаараа алдартай. Мүнөө бороо хурагүй ...нэхөөрөө солбон бэрхээр ажаллаха, ехэ һүнэй түлөө, ехэ ...үлөө үнэн зүрхэнһөө тэмсэхэ шухала.

...итэ ажалшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуул...с мүрысөө үрэ дүн ехэтэйгээр эмхидхэжэ, түрүүшүүлэй ...ые бүгэдын шадабари болгон дэлгэрүүлбэл, ажал хүдэл...алтын туйлагдахань лабтай. Энэ талаар ямар ехэ дутуу ...тохёолдоноб гэхэдэ, олохон ушарта социалис мүрысөөн ...ээр эмхидхэгдэдэг, абаһан уялгануудай хэр зэргээр дүүр...һаниинь шалгагдадаггүй, дутуу дунданууд тэрэ дороо ...тгүй байна. Саашадаа энээнние дабтажа болохогүй.

...эдэ һү ехээр һаажа абаха гэбэл, һаалишад болон мал ...й дунда социалис мүрысөө үргэн далайсатайгаар эмхид...өөндэ илагшадые али болохоор урмашуулха, түрүүшүү...шэл үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала.

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМЫН ТУГ ДОРО

Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй хүдэлмэриин хойноһоо совет хүнүүд бүгэдөөрөө тон ехээр һонирхон хаража байгаа бэлэй. Тиигээд мүнөө тэдэнэр тус зүблөөнэй дүнгүүдые халуунаар һайшаан угтана.

КИЕВ. Империализмда эсэргүүсэхэ тэмсэлдэ бүхы түрүү үзэлтэниие нягтаар жагсааха, өөһэдынгөө нэгэдэл бэхижүүлхэ тушаа Москвада хэлсэгдэһэн туйлай шухала асуудалнууд хадаа совет хүн бүхэнэй сэдьхэл ехээр хүдэлгэнэ гэжэ «Точэлектроприбор» заводой слесарь, Социалис Ажалай Герой В. Г. Коробейченко хэлээ. Тус зүблөөн хадаа уласхоорондын байдалай болоод дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй гол асуудалнуудта гүн гүнзэгы марксистско-ленинскэ сэгнэлтэ үгэжэ, коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй үмэнэ, мүн империалистнуудта эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй үмэнэ табигдаһан айхабтар шухала зорилгонуудые шиидхэхэ арга зам заажа үгөө гэбэ.

ГОРЬКИЙ.—Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай зүблөөндэ хабаадагшадай хэлэһэн үгэнүүд соо, мүн тэндэ баталан абаһан документнүүд соо империализмда эсэргүүсэхэ тэмсэлдэ ажал ябуулгануудаа нэгэдүүлхэ гэһэн уряа табигдаһан дээрэһээ коммунистнууд ба партийна бэшэ хүнүүд бидэнэр бүгэдөөрөө баяртай байнабди гээд Горькиин металлургическа заводой слесарь Г. Н. Чайков мэдүүлбэ.

Фашис ёһо гуримда эсэргүүсэн Грециин патриодуудай эрэлхэг хатуу зоригтойгоор тэмсэжэ байһан тухай Грециин компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр К. Колияннис гэгшын хөөрөөн минии зүрхэ сэдьхэл ехээр хүдэлгэһэн байгаа. Грецидэ политическэ хэрэгээр тушаагдаһан хүнүүдтэ хашалан үзүүлхэ, хэһээхэ ябадал болюулха гэжэ эрид хатуу эрилтэ табиһан тус зүблөөнэй мэдүүлгые амаршалан дэмжэхэ байнаб. Мүн тэрэшэлэн зүблөөн дээрэ баталан абаһан бэшэшье документнүүдые бүхыдэнь халуунаар һайшаанаб гэбэ.

КРИВОЙ РОГ.—Вьетнамда эб найрамдал ба эрхэ сүлөө олгохо гэһэн 75 партинуудай түлөөлэгшэдэй гаргаһан уряае, мүн араб арадуудай үнэнтэ зүб тэмсэл дэмжэхэ гэһэн мэдүүлгые хүдэлмэришэд бидэнэр үнэн зүрхэнһөө халуунаар һайшаанабди гэжэ тэндэхи комбинадай экскаваторщигуудай бригадир, Социалис Ажалай Герой И. И. Стадниченко мэдүүлбэ.

ЭРХҮҮ. Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөн хадаа дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй хүгжэлтын зам дээрэ имагта шухала шата болохо юм. Тэндэ баталан абаһан документнүүд хадаа дэлхэйн революционно хүсэнүүдые бултыень нягтаруулан жагсааха, мүн империализмда эсэргүүсэн тэмсэхэ шэнэ шэнэ арга зэбсэгүүдые зохёохо хэрэгтэ яахын аргагүй шухала удха шанартай байха юм гээд Эрхүүгэй университедэй профессор, СССР-эй Верховно Соведэй депутат И. А. Парфианович мэдүүлһэн байна. Манай ниитын тэмсэлэй туг болохо марксизм-ленинизм аха дүү коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай хамтын хүсэлэл оролдолгын ашаар бүри дээрэ ургаадөө гэбэ.

(ТАСС).

ТОН ШУХАЛА ДОКУМЕНТ

Ажалдаашье ерэхэдээ, гэртээшье байхадаа коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөн тухай эдэ үдэрнүүдтэ хөөрэлдэнэбди. Марксист-ленинецүүдэй зүблөөн дээрэ баталан абаһан шухала документтэй манай һургуулиин багшанар, шагнагшад танилсана, ехэтэ дэмжэн һайшаана.

Минии һанахада, энэ документ хаһа болзортоо баталагдан абтаа. Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай өөр хоорондоо эбтэй зэтэйгээр хүдэлжэ, дэлхэйн шухала асуудалнуудые нүхэд ёһоной оршон байдалда шиидхэхээр эрмэлзэдэгые энэ документ үшөө дахин эли бодо гэршэлнэ. Гадна социалис оронуудай болон дэлхэйн түрүү хүн түрэлтэнэй эб найрамдал тээшэ эрмэлзэһые харуулна.

Тус документын удха шанар, нүлөөн айхабтар ехэ юм. Тиимэһээ дэлхэйн зүг бүхэндэ халуунаар угтуулна, арад түмэнэй хүзүүн дээрэ хүльбэржэ байдаг баян ангитай тэмсэхэ хэрэгтэмнай хэрэглэгдэхэ зэбсэг болоно. Энэ шухалын шухала документтэй танилсахаһаа гадна, гол түлэб удхыень олонитэ хүн зондо хөөрэхэ, ойлгуулха ёһотойбди.

С. ШАМБАЕВ,
Улаан-Үдын хүтэлбэрилхы мэргэжэлтэдэй һургуулиин багша.

ҺАЙШААНА, ДЭМЖЭНЭ

МУХАР-ШЭБЭР. (Телефоноор абтаба). Аймагай колхоз, совхозуудта, эмхи зургаануудта олон хүнэй хабаадалгатай суглаанууд боложо байна. Колхозниигууд, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд, бүхы ажалшад коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай Москвада болоһон зүблөөнэй материалнуудтай, Советскэ Союзай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй эндэ хэһэн элидхэлтэй танилсана. Энэ ехэ хуралдаанай боложо байха үедэ Хитадай удамаршадай совет-хитад хилэ дээрэ буһалгаата аашануудые гаргажа, совет ороноймнай газар дайдые булимтарха гэһэн бузар муухай һанаашалгануудтай байһаниинь элирбэ. Энээндэнь манай правительствын мэдүүлгэ тон шанга эрид шууд харюу үгэбэ. Энэ хараа шугамыень бүри мүһэн дэмжэнэбди гээд эдэнэр нэгэн дуугаар мэдүүлээ.

Аймагай эд хэрэглэгшэдэй зургаанда болоһон суглаан дээрэ үниинэй коммунист Р. А. Александров үгэ хэлэхэдээ иигэжэ мэдүүлбэ:

— Газар тухай булимтархы аашань ямаршье үндэһэгүй, энэ муухай ябуулгыень эрид буруушаанабди. Советскэ правительствын түбшэн намдуугаар, түгэс үндэһэ баримтатайгаар хэһэн мэдүүлгые дэмжэнэбди.

Б. ЖАМБАЛОВ.

ВЬЕТНАМДА БЭЕЭ ДААНХАЙ БАЙДАЛ, ЭРХЭ СҮЛӨӨ, ЭБ НАЙРАМДАЛ ХАНГАХА!

Москвада болоһон олониитын суглаан

Июниин 13-да, Москвада хани барисаанай Байшан соо «Вьетнамда бэеэ даанхай байдал, эрхэ сүлөө, эб найрамдал хангаха!»—гэһэн коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй уряада зорюулагдаһан арадуудай хани барисаанай совет бүлгэмүүдэй Холбооной, мүн совет-вьетнам хани барисаанай бүлгэмэй эдэбхитэдэй суглаан болобо. Тэрээндэ хабаадагшад СССР-тэ байдаг ДРВ-гэй хэрэгүүдтэ Саг зуурын Этигэмжэтэ Ле Чанг, СССР-тэхи НФОЮВ-гэй Саг ургэлжын түлөөлэлгые толгойлогшо Данг Куанг Минь гэгшэдые, тэрэшэлэн элшэн сайдай болоод НФОЮВ-гэй саг ургэлжын түлөөлэлгын хүдэлмэрилэгшэдые халуунаар амаршалһан байгаа.

Вьетнамда боложо байгаа гэмтэ муухай дайн сэрэгые буруушаажа, бүри эрид шангаар мэдүүлхэ гэһэн коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй гаргаһан уряае совет хүнүүд халуунаар һайшаан угтаа,—гэжэ арадуудай хани барисаанай совет бүлгэмүүдэй Холбооной президиумэй түрүүлэгшын орлогшо Н. А. Панков суглаа нээхэ дээрээ хэлээ.—Хамтадаа 135 гүрэнэй олониитэтэй болон хилын саанахи 5 мянган эмхи зургаануудтай холбоо барисаа байгуулһан манай Холбоон хадаа Америкын эзэрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүүсэхэ вьетнам арадай баатарлиг тэмсэлтэй талархалтай байхын зорилгоор, империалистнуудта эсэргүү, эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй ябуулгануудые бүри үргэдхэхэ ба улам тааруугаар зохёохын түлөө аһан шадалаараа оролдохо юм гэжэ мэдүүлээ.

Совет-вьетнам хани барисаанай бүлгэмэй түбэй правлениин түрүүлэгшэ, СССР-эй летчик-космонавт Советскэ Союзай Герой Г. С. Титов үгэ хэлэхэдээ, Урда Вьетнамай Республикын Саг зуурын революционно правительствые тоожо мэдэрһэн Совет Правительство хадаа Вьетнам тушаа өөрынгөө ябуулжа байдаг хараа бодолой тон хэлбэришэгүй байһаниие үшөө дахин гэршэлэн харуулаа гэбэ.

Ждановай нэрэмжэтэ типографиин хэблэгшэ, коммунис ажалай ударник М. С. Парамонов үгэ хэлэхэдээ, ниислэл хотын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэл адли, манай типографиин коллектив США-гай эзэрхэг түримхэй добтолгодо эсэргүүсэһэн Вьетнамай патриодуудай тэмсэлтэй һаналаа нэгэдэлгые бэхижүүлхэ гэһэн уласхоорондын зүблөөндэ хабаадагшадай уряае халуунаар дэмжэн дүнгэлсэнэ.

Эндэ суглараагшадаар халуунаар угтагдаһан Данг Куанг Минь үгэ хэлээ.

Урда Вьетнамай революционно правительство байгуулһан ушар хадаа, олон жэл удаагаар вьетнам арадай үнэнтэ зүб, үнэхөөрөө баатарлиг тэмсэл ябуулһанайнь ашa үрэ болоно гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Вьетнам арадта дэмжэлгэ туһаламжа үзүүлжэ байһанайнь түлөө Урда Вьетнамай Республикын Саг зуурын революционно правительствын үмэнэһөө, Урда Вьетнамай арад зоной ба НФО-гой үмэнэһөө совет улад зондо Данг Куанг Минь гүнзэгы баясхалан хүргэһэн байгаа. Энэ туһаламжын ашаар лэ вьетнам арад болоод тэрэнэй арми дайсанаа дараха илалтануудые дээрэ дээрэһээнь туйлажа байна гэбэ.

Уласхоорондын зүблөөнэй гаргаһан уряа хадаа тэмсэжэ байгаа вьетнам арадтай уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй дайшалхы ёһоор һаналаа нэгэдэлгые хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ хэрэгтэ, ниитын дайсан болохо империализмда эсэргүү тэмсэлдэ, мүн империалистнуудта эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй нягта жагсаал бэхижүүлхэ хэрэгтэ тон шухала хубита боложо орохо юм гэжэ совет хүнүүд тоолоно гээд суглаан дээрэ абтаһан резолюци соо хэлэгдэнэ.

ЗЭДЫН АЙМАГАЙ СОЁЛ КУЛЬТУРЫН ҮДЭР

ВЫСТАВКЭ НЭЭГДЭБЭ

Уржадэр «Прогресс» кинотеатрай фойе соо Зэдын аймагай хүдөө ажахын болон культурын туйлалтые харуулһан выставкэ нээгдэбэ. Энэ выставкэ В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан эмхидхэгдээ.

...Үүдэ оромсоор эндэ үлгэгдөөд байһан Ленинэй орденто Борьёогой совхозой, КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, республикын Министрнүүдэй Соведэй, облпрофсоведэй үмэнэһөө хэтэ мүнхэдөө хадагалагдахаар «Октябрьский» совхоздо үгтэһэн Улаан туг, мүн социалис мүрысөөнэй дүнгөөр Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо барюулагдаһан дамжуулгын Улаан туг бүхы хүн зоной анхарал татана.

Выставкын стенднүүдэй эхиндэ «Зэдын аймаг» гэһэн үзэгүүдээр угалзатуулан шэмэглэгдэһэн томо эмблемэ харагдана.

«Хони үсхэбэрилгэ — мал ажалай гол һалбари» гэһэн стенд дээрэ һүүлшын зургаан жэлэй туршада аймаг дотор хонин һүрэгэй ямараар олошоржо байһаниинь харуулагдаба. Тэндэ аймагай түрүү хонишодой зурагууд бии. Эхиндэнь РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат, Социалис Ажалай Герой Г-Ц. Цыремпилова, ахалагша хонишод Н. Ш. Гомбоев, Д. Д. Очирова, Г. Л. Рабдаев, Ц. С. Бадмаев, С. Ц. Цыдыпов болон бусад. Нёдондо Зэдын аймаг республикаһаа гүрэндэ тушаагдадаг бүхы нооһоной 17,9 процентыень худалдаа.

«Таряан ажахы» гэһэн тусгаар булан эмхидхэгдэжэ, тэрээндэ түрүү ажахынуудай туйлалтанууд харуулагдаа. Илангаяа Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой таряан ажахын хүгжэлтые харуулһан томо стенд һонирхолтой. Тус ажахын энэ һалбариһаа хахад миллионһоо үлүү түхэригэй олзо доход ниитын жасада оруулагдадаг болоо.

Энэ выставкэдэ Борьёогой совхозой, «Коммунизм» колхозой экономико тухай, мүн аймаг дотор физкультура болон спортын хүгжэлтэ үргэнөөр харуулагдаба. Соёл болбосоролой, эрдэм гэгээрэлэй хүгжэлтэдэ зорюулагдаһан тусгаар стенднүүд мүн лэ энэ выставкые шэмэглэнэ. **Зураг дээрэ:** Зэдын аймагай выставкын зал соо.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

...АПИТАЛЬНА БАРИЛГА ТҮСЭБЛЭЛГЫЕ НАРИЖУУЛАН ҺАЙЖАРУУЛХА ТУХАЙ, ...ИЛГЫН ҮЙЛЭДБЭРИИЕ ЭКОНОМИЧЕСКА ТАЛААР ҺАЙНААР УРМАШУУЛХА ТУХАЙ

...Центральна Комитет, ...нистрнүүдэй Совет капи...лгые түсэблэхэ хэрэг на...йжаруулха ба барилгын ...экономическа талаар ур...шангадхаха тухай асуу...үзэбэ. СССР-эй арадай ...жөөхэ ба КПСС-эй XXIII ...биһан экономическа гол ...идхэхэ хэрэгтэ капиталь...шухала удха шанартай юм ...үдалаар абтаһан тогтоол ...лагдэнэ. Арадай ажахые ...үсэбүүдэй ёһоор манай ... капитальна хүдэлмэриин ...хэ программа бэелүү...арадай ажахыдахи гол ... үргэдхэлгэдэ, нари...жаруулгада национальна ...шахуу процентнь жэл бү...лгдана. 1968 ондо капи...лолгонууд 61,5 миллиард ...о гэхэ гү, али 1950 оной ...-6 дахин үлүүлээ.

...оо 1968 он болотор томо ... 12,5 мянгаһаа олон ... олон тоото харгы зам, ...а ба хүдөө ажахын ба...баригдаа.

...үдтэ баригдаһан, шэнэд...едприятинуудта шэрэмэй, буладай, прокат болон тракторнуудай бүхы хэмжээнэй дүрбэнэй гурбан хубиһаа ехэнь үйлэдбэрилэгдэн гаргагдана, мүн минеральна үтэгжүүлгын 90 процентнь үйлэдбэрилэгдэнэ. Энэ үе соо арадай ажахын гол фонднууд 4,6 дахин ургаа, тиихэдэ промышленностьда 6,4 дахин ургаа, городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта гэр байра 2,8 дахин ехэ болоо.

Барилгын хүсэ ехэтэй индустри байгуулагдаа. Барилга-хабсаралгын томо организацинууд тэрэнэй үндэһэ һууринь болоно. Тэдэнэр бүтээсэ ехэтэй машина болон механизмуудаар зэбсэгжэнхэй, барилгашадай болон хабсаргагшадай мэргэжэл ехэтэй хүдэлмэришэдөөр хангагданхай.

Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгын мүнөөнэй шатада капитальна барилгын энэ туйлай ехэ дэлисэтэй болоод байхада, капитальна һомололгын ашаг үрые бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхэ, тэдэнэй гаргашаяа харюулха болзорыень хороохо, капитальна һомололгодо гаргашалагдаһан түхэриг бүхэндэ эгээн ехэ продукци абалгые хангаха ябадал онсо ехэ удха шанартай болонхой. Тиихын тула капитальна барилгые түсэблэхэ, барилгын үйлэдбэриие эмхидхэхэ мүнөөнэй түхэл шэнэжэ ба арга дүрэнүүдые ороной таһалгаряагүйгөөр хүгжэжэ байһан экономикын эрилтэтэй бүрин таарал-дуулха ба эндэ байһан дутагдалнуудые усадхаха шухала.

Капитальна барилгые ба барилгын үйлэдбэриие түсэблэхэ хэрэгые һайжаруулха зорилгоор капитальна барилгые гүрэнэй зүгһөө түсэблэхэ гол арга хадаа табан жэлэй түсэб болоно гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тодорхойлбо. Тэрэ түсэбые СССР-эй министерство, ведомство бүхэн, союзна республика бүхэн жэл жэлээрнь зохёожо, тогтоһон гуримай ёһоор баталуулха юм.

СССР-эй министерствэнүүд болон ведомствэнүүдэй, союзна республикануудай баталха капитальна барилгын табан жэлэй түсэбүүд дотор 1971—1975 онуудай түсэбһөө эхилжэ, барилга бүхэндэ үйлэдбэриин хүсэ ба гол фонднуудые ашаглаха даалгабари, тэрэшэлэн капитальна һомололгын хэмжээн ба барилгын бүхы болзорой туршада хэгдэхэ барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн тодорхойлогдожо, барилгын сагай нормын ёһоор жэл жэлээрнь, тэрэ тоодо табан жэлһээ үлүүлхэ барилгануудаар хубаарилагдан тогтоогдохо ёһотой.

Капитальна һомололгонуудай ба үйлэдбэриин хүсэнүүдые, гол фонднуудые ашаглаха даабаринуудай үндэһөөр барилга-хабсаралгын подрядна хүдэлмэриин табан жэлэй түсэб жэл жэлээрнь ба СССР-эй министерствэнүүд болон ведомствэнүүдээр, союзна республикануудаар хубаарилагдан зохёогдохо ба баталагдаха юм. Тэрэнэй һүүлээр эдэ түсэбүүд барилга бүхэндэ, барилга-хабсаралгын организаци бүхэндэ хүргэгдэжэ, тэрэнэй ажалай түсэб болохо зэргэтэй.

Капитальна барилгын табан жэлэй түсэбэй даалгабаринууд жэлэй түсэбүүд дотор тодорхойлогдохо байна. Капитальна һомололгонуудай тодорхойлогдоһон хэмжээн СССР-эй министерствэнүүд болон ведомствэнүүдтэ, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ түсэблэхэ жэлэйнь урдахи жэлэй май һараһаа хойшо бэшэ болзорто хүргэгдэхэ зэргэтэй. Табан жэлэй түсэб дотор хараалагдаагүй шэнэ барилганууд тухай асуудалнууд онсо гуримай ёһоор жэлэй түсэбүүд дотор хараалагдажа болохо байна.

Үйлэдбэриин хүсэнүүдые, барилгануудые ашаглалгада үгэхэ даабари 1970 онһоо эхилжэ, арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбүүд дотор захил хэдэг министерствэнүүд болон ведомствэнүүдээр, тэрэшэлэн барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэдэг министерство болон ведомствэнүүдээр хараалагдаха байна. Түсэбэй хубилгагдашагүй байхын түлөө түсэблэдэг органуудай, захил хэдэг ведомствэнүүдэй, подрядчигуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ зорилгоор капитальна һомололгын, подрядна барилга-хабсаралгын хүдэлмэринүүдэй баталагдаһан жэлэй түсэбүүдтэ хубилалта оруулха хэрэг 1970 онһоо эхилжэ, СССР-эй министерствэнүүд болон ведомствэнүүдээр, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдээр ябажа байһан оной февралиин 15 болотор ба имагтал урдахи жэлэй түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүдтэй холбогдожо хэгдэхэ ёһотой гэжэ тогтоогдобо. Тогтоогдоһон барилгануудай подрядна барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин жэлэй хэмжээе квартал кварталаар хубаалга үйлэдбэриин хүсэнүүд ба барилгануудые ашаглахаар тогтоогдоһон болзорые хараада абажа, захил хэгшэдэй зүбшөөлөөр барилга-хабсаралгын организацинуудаар хэгдэхэ болоно.

Капитальна барилгын түсэбые арадай ажахын түсэбэй бусад бүлэгүүдтэй дүүрэнээр холбохо ба баригдажа байһан барилгануудые түхеэрэлгэнүүдээр, барилгын материалаар, механизмуудаар, хүдэлмэриин хүсөөр ба мүнгэн зөөреэр һайнаар хангаха зорилгоор СССР-эй Госплан, СССР-эй Госснаб, СССР-эй министерствэнүүд болон ведомствэнүүд, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд түсэбүүдэй проект зохёоходоо, иигэжэ уялгагдана гэбэл: 1971 онһоо эхилжэ бүхы һомололгые (колхозуудай зөөри оруулалсан), мүн барилга-хабсаралгын организацинуудай материальна, ажалай болон мүнгэн зөөриин, үйлэдбэриин хүсые хараада абан, капитальна һомололгын ниитэ хэмжээе тогтоохо; үйлэдбэриин хүсэнүүдэй баланс, түхеэрэлгэнүүдэй ба тэдэнэй мүнгэн сэнгэй баланс, капитальна барилгада хэрэгтэй материалай баланс зохёохо, барилгын боложо байһан союзна республиканууд, хизаар, область болон районуудаар гүрэнэй ба колхоз хоорондын барилга-хабсаралгын организацинуудай хүсые тодорхойлжо, капитальна барилгын түсэбые зохёоходоо хэрэглэхэ.

Үйлэдбэриин шэглэлтэйгээр эхилһэн шэнэ барилгануудта 1971 онһоо эхилжэ, түсэблэлгын шэнэ гуримда орохо шухала гэжэ мэдэрэгдээ. Тиихэдээ проектын ба үйлэдбэриин хүсэнүүдые, гол фонднуудые, капитальна һомололгонуудые барилгын болзорой нормын ёһоор жэл жэлээрнь ашаглалгада үгэхэ даалгабариие, барилга-хабсаралгын хүдэлмэринүүдые тодорхойлһон сметын үндэһөөр зохёогдоһон барилгануудай титульна списогүүд барилгын бүхы болзорой туршада түсэблэлгын хубилгагдашагүй документнүүд болохо ёһотой. Тэрэнэй үндэһөөр материалай, түхеэрэлгэнүүдэй фонднууд гаргагдажа үгтэхэ, барилгануудые таһалгаряагүйгөөр мүнгөөр һомолхо ябадал бэелүүлэгдэхэ, захил хэгшэд ба подрядчигуудай хоорондо договор баталагдаха байна. 1971 оной урда тээ эхилэгдэһэн, арадай ажахыда онсо шухала удха шанартай барилганууд СССР-эй арадай ажахые зохихо жэлнүүдтэ хүгжөөхэ түсэбүүдэй проектнүүдтэй хамта СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ үгтэһэн СССР-эй Госпланай дурадхалаар түсэблэлгын энэ гуримда орохо юм.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

КАПИТАЛЬНА БАРИЛГА ТҮСЭБЛЭЛГЫЕ НАРИЖУУЛАН ҺАЙЖАРУУЛХА ТУХАЙ, БАРИЛГЫН ҮЙЛЭДБЭРИИЕ ЭКОНОМИЧЕСКА ТАЛААР ҺАЙНААР УРМАШУУЛХА ТУХ

(Түгэсхэл. Эхниинь 1-дэхи нюурта).

Барилгануудай титульна списогүүдэй проектнүүд захил хэдэг организацинуудаар зохёогдоод, дээдэ организацинуудай үзэмжэдэ генеральна подрядчигуудай зүбшөөлөөр табигдана.

Капитальна һомололгонуудые бүри ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ, үйлэдбэриин хүсэнүүдые түргөөр ашаглалгада үгэхэ зорилгоор арадай ажахын түсэбүүдэй проектнүүд соо СССР-эй министерствэнүүд болон ведомствэнүүдээр, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдээр дүүргэгдэдэгүй барилгын хэмжээе хараалха гэжэ СССР-эй Госпланда, СССР-эй министерствэнүүд, ведомствэнүүдтэ, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгагдаа. Тиигээд ойрын 3-4 жэлэй туршада дүүргэгдээгүй барилгын хэмжээн нормативаар тогтоогдоһон хэмжээндэ хүргэгдэхэ зэргэтэй.

Барилга хэхэ сметын үүргэ ба удха шанарые дээшэлүүлхын тула тэрэниие бүхы барилгын үедэ гол ба хубилгагдашагүй документ болгохо гэжэ тогтоогдоо. Сметын үндэһөөр капитальна һомололгонууд түсэблэгдэхэ, барилга мүнгэн зөөреэр таһалгаряагүй хангагдаха, тэрэшэлэн хэһэн хүдэлмэриин түлөө захил хэгшэд ба подрядчигуудай хоорондо тоосоон хэгдэхэ зэргэтэй. Сметэ болбол түрүүшээр подрядна организацинуудтай зүбшэгдэжэ, барилгын эхилхын урда тээ баталан абтаха зэргэтэй. Эдэ сметэнүүдые подрядна организацинуудай абаһанай һүүлээр барилгын баталагдаһан үнэ сэн хубилгагдаха ёһогүй. Подрядна организацинуудай дүүргэдэг барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин сметэһээ гадуур түйлагдаһан алмалта болбол (хараалагдаагүй хүдэлмэриие ба гаргашануудые һомолхо мүнгэ оруулалсан) проектын ёһоор бүтээгдэһэн барилгын дүүрэһэнэй ба энэ барилгые захил хэгшэдэй абаһанай һүүлээр барилга хэһэн организацинуудта үлэхэ болоно.

Түсэблэлгын журамые ба подрядна барилга-хабсаралгын организацинуудай болон захил хэгшэдэй хоорондо тоосооной харилсаае шангадхаха зорилгоор гол документ болохо генеральна договорой удха шанарые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ мэдэрэгдээ. Тэрэ договор болбол захил хэгшэд ба подрядна организацинуудай хоорондохи харилсаае тодорхойлжо байха гол документ мүн болоно. Барилга хэхэ генеральна договор барилгын бүхы болзорой туршада хүсэтэй байха ба баталагдаһан титульна списогүүдтэй тааралдаха зэргэтэй.

Ойрын жэлнүүдэй туршада капитальна барилгые материально-техническэ талаар хангаха гуримые үндэһөөрнь шэнэлэн табиха гэжэ хараалагдаа. Гэбэл, проектнүүд болон сметээр тогтоогдоһон хэмжээнэй ёһоор, барилгын организацинуудай захилаар СССР-эй Госснабай органуудаар дамжуулан, барилгануудые материалаар хангаха гурим тогтоохо.

Туршажа үзэхын тулада 1970 онһоо фондын ба түсэбэй материалнуудаар хангаха энэ гуримда хэдэ хэдэн барилгын организацинуудые оруулхыень СССР-эй Госснабта, холбоотой бусад министерствэнүүдтэ сүг хамта даалгагдаа. Тиигээд 1971 оной түрүүшын хахадта энэ дүршэлые сэгсэлжэ, барилгануудые өөһэдынь захилаар материалаар хангаха хэрэгые саашадань үргэдхэхэ тухай дурадхалые СССР-эй Госплантай ба холбоотой бусад министерствэнүүдтэй сүг хамта СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ оруулхыень СССР-эй Госснабта даалгагдаа. Барилгын түмэр зүйлнүүдые, суглуулагдадаг түмэр-бетон зүйлнүүдые, модон хэрэгсэлнүүдые, линолеум, ханын ба руднабэшэ материалнуудые үйлэдбэрилхэ түсэбые, хамтын балансые зохёохо хэрэг СССР-эй Госпланда даалгагдана. Хэды зэргын материальна эд хэрэгсэл хэрэгтэйб гэжэ тодорхойлоходо, түсэб дотор хараалагдаһан барилга-хабсаралгын хүдэлмэридэ хэрэгтэй зэргээрнь тэдэнние гаргажа үгэлгэ нэгэн али нормоор хэгдэхэ зэргэтэй.

Машина бүтээлгын министерствэнүүд гол заводуудаа тодорхойлхо уялгатай. Баригдажа ба шэнэдхэгдэжэ байһан предприятинууд болон организацинуудта министерствэнүүд болон ведомствэнүүдэй, СССР-эй Госснабай дэргэдэхи Союзглавкомплектын захилаар технологическа түхеэрэлгэнүүд болон агрегадуудые бүрин хүсэлөөр үгэхэ харюусалга тэдэ заводуудта 1971 онһоо даалгагдаха. Түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргаха гол заводууд үгэһэн түхеэрэлгэнүүдээ хабсаргаха, мүн захил хэгшэд ба проект табидаг организацинуудтай сүг хамта тэдэ түхеэрэлгэнүүдэйнгээ проектээр хараалагдаһан хүсэндөө хүргэгдэхын түлөө харюусалгые бэе дээрээ даажа абаха уялгатай.

Хоёр-гурбан жэлэй туршада баригдажа байһан ба шэнэлэгдэжэ байһан предприятинуудые Союзглавкомплектээр, СССР-эй Госснабай материально-техническэ хангалгын шотагуудтахи органуудаар дамжуулан, түхеэрэлгэнүүдээр хангаха гуримда оруулхаар хараалагдана. Барилгануудта түхеэрэлгэнүүдые, приборнуудые, кабель болон бусад хэрэгсэлнүүдые нэгэн доро үгэхэ договорой уялгые бэелүүлхын түлөө эдэ органуудай харюусалга дээшэлээ.

Капитальна барилгын талаар табан жэлэй түсэбүүд дотор хараалагдаһан даалгабаринуудые дүүргэхэ хэрэгтэ барилгын организацинуудые саг соонь бэлэдхэхэ ба эдэ организацинуудай хүсые дээшэлүүлхын тула СССР-эй Госплан ба барилгын министерствэнүүд болбол үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхые, тэдэниие ороной экономическа районуудаар хубаарилха ба барилгын индустриин баазые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаһан зөөриие ашагтайгаар хэрэглэхые хараада абажа, барилга-хабсаралгын организацинуудай хүсые хүгжөөхэ даабари арадай ажахын түсэбүүдэй проектнүүд соо хараалха уялгатай. 1969 ондо экономическа ашагтай газартань барилгын нүүдэл организацинуудые байгуулха хэмжээ ябуулгануудые хараалхыень СССР-эй барилгын министерствэнүүдтэ даалгагдаа. Тиимэ организацинууд хадаа барилгын техникын мүнөөнэй зэбсэгүүдээр, суглуулагдадаг ба нүүдэл гэр байраар хангагдаһан, үйлэдбэриин баазаһаа холо районуудта барилга хэхэ үни сагай бааза байгуулха гэжэ саг ба зөөри гаргашалангүйгөөр богонихон болзорой туршада барилга хэжэ шадаха организацинууд байха ёһотой.

1971—1975 онуудай түсэб дотор барилгын материально-техническэ бааза саашадань хүгжөөхэ хэрэг хараалхые СССР-эй Госплан, СССР-эй министерствэнүүд болон ведомствэнүүд, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд уялгалагдаа. Тиихэдээ руднабэшэ ба ханын материалнуудые, пол хэхэ ашагтай һайн материалнуудые, хэрэгсэлнүүдые, булад, түмэр-бетон, модон хэрэгсэлнүүдые ба алюминеэр хэгдэһэн конструкцинуудые, һайн шанартай модон хэрэгсэлнүүдые, абяа ба дулаа бариха һайн материалнууд болон гоёолтын материалнуудые үйлэдбэрилхэ районно томо бааза байгуулхые хараада абаха шухала.

СССР-эй Госплан, СССР-эй Наукануудай академи, СССР-эй Госстрой, СССР-эй министерствэнүүд болон ведомствэнүүд, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд 1969 ондо СССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ, хубаарилха генеральна схемые, арадай ажахын һалбаринуудые ба промышленностиие хүгжөөхэ, хубаарилха схемэнүүдые, экономическа районууд болон союзна республикануудаар үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые 1980 он болотор хүгжөөхэ, хубаарилха схемэнүүдые зохёожо дүүргэхэ ёһотой.

1971—1975 болон саашанхи жэлнүүдтэ хүгжөөглэхэ арадай ажахын түсэбэй проектые зохёоходоо, дээрэ дурсагдаһан схемэ хараадаа абаха ёһотой.

Социалис гүрэнэй үйлэдбэриин предприятинууд тухай дүримэ хабаатай барилга-хабсаралгын организацинуудые 1970 онһоо эхилжэ барилгын үйлэдбэриие түсэблэлгын, экономическа талаарнь урмашуулгын шэнэ гуримда оруулха гэжэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол дотор хараалагдана.

Барилга-хабсаралгын зургаанууд болбол СССР-эй министерство, ведомствэнүүдэй шиидхэбэриин ёһоор, барилгын үйлэдбэри түсэблэлгын, экономическа талаарнь урмашуултын шэнэ гуримда ороходоо, тэрээндээ һайса бэлдэһэн хойноо лалажа оруулагдаха, тиихэ зуура өөрынь үнэ хямдаруулха даабариие нөөсэлгынгөө түсэбые дүүргээл һаа, мүн шэнэ гуримда ороһон жэлдээ экономическа урмашуулгын фонд бии болгоходоо шухала хэмжээгээр хүдэлмэриин өөрынь үнэ хямдаруулаал һаа, шэнэ гуримда оруулагдаха байна.

Барилгын үйлэдбэри түсэблэлтын, экономическа талаарнь урмашуулгын шэнэ гуримда оруулагдаха барилга-хабсаралгын зургаанууд хадаа сүм дүүргэгдэһэн барилгануудай гү, али сүм дүүргэгдэһэн түс түс шатын хүдэлмэринүүдэй түлөө, дүүргэгдээгүй ажалые түлэнгүйгөөр захил абагшадтайгаа тоосохо ёһотой.

Барилгын үйлэдбэриие түсэблэлгын, экономическа талаарнь урмашуулгын шэнэ гуримда барилга-хабсаралгын зургаануудые оруулхадаа, дээдэ зургаануудынь тэдэндэ үгтэһэн түсэбэй ямар зүйлнүүдые хараалан баталха гэжэ тогтоогдобо: барилгын баталагдаһан хараа түсэблэлгэтэй, мүн титульна списогтэй тааруулан, барилгануудые ашаглалгада үгэхэ; түсэблэгдэһэн жэлдэ дүүргэгдэжэ, захил үгэгшэдтэ тушаагдаха барилгын болон хабсаралгын хүдэлмэринүүдэй хэмжээнииинь тэдэнэй сметын үнэ сэнгэй ёһоор барилгануудаар гү, али тус тус шатын хүдэлмэринүүдээр хараалагдаха; салин хүлһэнэй жэлэй ниитэ фонд, мүн ашаг олзо, бюджедтэ орохо түлбэри, бюджедһээ һомологдохо мүнгэ зөөри хараала абтаха; өөһэдын капитальна барилгаар үйлэдбэриин хүсэнүүдые, барилганууд болон гол фондынуудые нэгэ газарһаа мэдэлэй капитальна һомололгонуудай ашаар ашаглалгада оруулха, нэгэ газарһаа мэдэлэй капитальна һомололгонуудай ниитэ хэмжээн, тэрэ тоодо барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн хараада абтаха; барилгын үйлэдбэри хүгжөөн нарижуулгатай холбоотой шэнэ техникые хэрэглэхэ даабаринуудые хараада абаха; материал, машина зэмсэг, оньһон механизмууд болон бусад хэрэгсэлнүүдые тушаалгын хэмжээ хараада абтаха.

Ниитээрээ ба өөһэдын хүсөөр хэгдэдэг подрядна хүдэлмэринүүд хадаа тоосоо хэхэ показательнууд болоно. Энээниие дээдэ зургаанууд хараалха, тиихэ зуура хэды хэмжээн материал, салингай фонд, барилга-хабсаралгын зургаануудай эрьесын мүнгэ зөөри шухала хэрэгтэйб гэжэ хараада абтаха юм.

Материальна талаар урмашуулха, үйлэдбэриие хүгжөөхэ фонд, мүн байра байдалай болон соёл болбосоролой хэмжээ ябуулгануудта, гэр байрын барилгада зорюулагдаха фонд барилга-хабсаралгын зургаануудта бии болгохо гэжэ тогтоогдоо. Экономическа талаар урмашуулгын эдэ фондынууд бэлэн болоһон барилгануудые гү, али тус тус шатын хүдэлмэриие захил үгэгшэдтэнь тушааһанайнгаа зэргээр абтаһан ашаг олзоһоо мүнгэ зөөри сэхэ һомолхо аргаар тогтоогдоһон гуримай ёһоор ороһон ашаг олзоһоо бии болгогдолог. Барилга-хабсаралгын трестнүүд болон тэдэнтэй адлидхагдаһан зургаанууд хадаа материальна талаар урмашуулгын дээрэһээ үгтэдэг фонд бии болгохо байна. Тэрэнэй хэмжээнииинь трестын мэдэлэй бүхы зургаануудай ба предприятинуудай энэ фондын мүнгэ зөөриин 10 процентнь болохо зэргэтэй. Дурсагдаһан фондо һомологдохо мүнгэ зөөриин тодорхой хэмжээе, мүн тэрэниие гаргашалха гуримые трестын гү, али энээнтэй адлидхагдаһан зургаанай хүтэлбэрилэгшэд тодорхойлхо байна. Тиихэдээ эдэ хүтэлбэрилэгшэд хадаа өөрынгөө мэдэлэй зургаануудай болон предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, мүн профсоюзна организацинуудтай зүбшэхэ ёһотой. Хүдэлмэреэ тогтоогдоһон болзортонь гү, али болзорһоо урид тус тус шатадань захил үгэгшэдтөө тушаагаа һаань, материальна талаар урмашуулгын фондо ашаг олзоһоо һомологдоһон мүнгэ зөөриин 70 процентһээ дээшэ бэшыень барилга-хабсаралгын организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдые урмашуулгада зорюулан гаргашалхада болоно, дурсагдаһан мүнгэ зөөриин үлөөшэ хубинь барилгые (үйлэдбэриин хүсые) бүхы дээрэнь тушааһанай һүүлээр ашаглагдажа болохо юм.

Капитальна заһабарилгада гэжэ хараалагдаһан амортизациин мүнгэнһөө капитальна заһабарилга өөрынгөө хүсөөр хүсэд хэжэ шадахагүй барилга-хабсаралгын организацинуудай хэрэглэхын тула амортизациин бүхы мүнгэнэй 20 процентын хэмжээндэ нөөсэ бии болгохо эрхэ дээдэ зургаануудта олгогдоно.

Барилгын үйлэдбэриие түсэблэлгын, экономическа талаарнь урмашуулгын шэнэ гуримда барилга-хабсаралгын зургаануудай оролготой холбоотой асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэг хадаа промышленна үйлэдбэри түсэблэлгын, экономическа талаарнь урмашуулгын шэнэ гуримда предприятинуудые оруулха тушаа СССР-эй Госпланай дэргэдэ байгуулагдаһан ведомствэнүүд хоорондын комиссида даалгагдаба.

Барилгануудые тон түргэнөөр дүүргэхэ гэжэ барилга-хабсаралгын болон проектнэ зургаануудай, мүн захил үгэгшэ зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй материальна талаараа бүри урмашан оролдохын тула, тэрэшэлэн хүдэлмэриин шанар улам һайжаруулхын тула үйлэдбэриин хүсэнүүдые болон барилгануудые ашаглалгада саг болзор соо оруулһанайнь түлөө үгтэхэ шан ехэ болохо байна. Хэды шанаан ехэ болохоб гэхэдэ, ашаглалгада оруулагдаһан барилгануудаар бүтээгдэһэн барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин сметын үнэ сэн 2,2 процент хүрэтэр нэмэхэ байна.

Барилгын хүдэлмэриин сүм ашаглалгада оруулагдахадань, проекттэй болон техническэ эрилтэтэй зохилдуулан, барилгын сметын үнэ сэнгэй хэмжээгээр тааруулан, дээрэ дурсагдаһан шан үгтэхэ байна. Үйлэдбэриин хүсэнүүд болон барилганууд тогтоогдоһон болзорһоо 30 процентһээ бага бэшээр ашаглалгада урид үгтөө һаа, 50 процентээр дээшэ шан олгогдохо, хэрбээ болзорһоо 20 процентээр ашаглалгада түрүүн үгтөө һаа, 25 процентээр дээшэ шан абтаха, болзорһоо 10 процентээр ашаглалгада урид оруулагдаа һаа, 10 процентээр дээшэ шан үгтэхэ байна.

Хүдэлмэришэдые шагнаха мүнгэ зөөри ехэ болгохо, мүн хэһэн хүдэлмэриин шанарые хараадаа абажа, хүдэлмэришэдтэ үгтэхэ шангай тус тус хэмжээе тодорхойлхо, тэрэшэлэн бригадануудай ажалые эмхидхэн хүтэлбэрилһэнэйнь түлөө бригадирнуудта нэмэлтэ түлөөһэ тогтоохо гэжэ хараалагдана.

Капитальна барилгые һомололгодо, барилгын үйлэдбэриие урмашуулгада мүнгэ урьһаар үгэлгын үүргэ дээшэлүүлхэ шухала гэжэ мэдэрэгдэбэ. СССР-эй Барилгын банк, СССР-эй Гүрэнэй банк хадаа зээлеэр үгтэхэ энэ мүнгые эгээн ашагтай зүбөөр гаргашалга хангаха ёһотой. Урьһаар үгтэхэ энэ мүнгэн хадаа барилгын болзор бага болгоходо, үйлэдбэриин хүсэнүүдые болон гол фондынуудые ашаглалгада оруулха түсэб дүүргэлгэдэ, ашаг олзо абалгын түсэбые, барилгын өөрынь үнэ хямдаруулгые ба ажахын тоосоо бэхижүүлгын түсэбые дүүргэлгэдэ туһалха зэргэтэй.

Сүм дүүргэгдэһэн барилгануудай гү, али тус тус шатын хүдэлмэринүүдэй түлөө, дүүргэгдээгүй ажалые түлэнгүйгөөр захил абагшад ба захил үгэгшэд хоёрой тоосоо хэхэ шэнэ гуримда барилга дээрэ орохо ябадал 1971 ондо дүүргэгдэхэ зэргэтэй, тиихэдээ барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин сметын үнэ сэнгэй 100 мянган түхэриг хүрэтэр ажал хүдэлмэри гэр байрын болон культурна ажаһуудалай бүхы барилгануудай талаар, үйлэдбэридэ хабаатай барилгануудай талаар тиимэ гуримда орохо ябадал дүүргэгдэхэ ёһотой. Тэрэшэлэн үйлэдбэридэ хабаатай бусад барилгануудта, мүн коммунальна ажахыда дүүргэгдээгүй ажалые түлэнгүйгөөр тоосохо ябадал саашадаа үргэдхэгдэхөөр хараалагдана. Түлбэриин энэ ёһо гуримда оролго гол түлэб 1972 ондо дүүргэгдэхэ байна.

СССР-эй Госпланда, СССР-эй финансын министерствэдэ, СССР-эй Госстройдо, СССР-эй Барилгын банкда, мүн СССР-эй Гүрэнэй банкда СССР-эй харьяата министерствэнүүдэй (захил үгэгшэдэй ба захил абагшадай) хабаададалгатайгаар, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй хабаададалгатайгаар иимэ юумэ хэхэ гэжэ даалгагдаба: сүм дүүргэгдэһэн барилгануудай гү, али сүм дүүргэгдэһэн, мүн тут тус шатын хүдэлмэринүүдэй түлөө, дүүргэгдээгүй ажалые түлэнгүйгөөр тоосохо ябадалда ороһон барилга-хабсаралгын подрядна зургаануудые барилга-хабсаралгын дүүргэгдээгүй хүдэлмэринүүдтэ түсэбэй ёһоор гаргашалагдаһан мүнгэ зөөриень хүсэлдүүлхэ гү, али энэ зорилгодо банкһаа урьһаламжа үгэхэ гурим, услови тухай асуудалые хаража үзэхэ тухай даалгагдаба.

Генеральна подрядчигай зүбшөөн абаһан сметээр тодорхойлогдоһон, болхоогдожо байгаа предприятиин гү, али барилгын бүхы үнэ сэнгэй хэмжээгээр барилгын подрядна зургаанудта СССР-эй Стройбанкын зугһөө зээлеэр үгтэһэн мүнгэнэй ашаар 1971 онһоо хойшо эхилжэ хэдэ хэдэн предприятинуудые болон барилгануудые бүтээхэ шухала гэжэ тогтоогдобо. Бүтээгдэһэн ба бүтээн гаргалгада бэлдэгдэһэн бэлэн продукциин гү, али туһа хүргэхэ гэһэн предприятинуудай, али барилгануудай түлөө түлэгдэхэ захил абагшын ба захил үгэгшын хоорондохи тоосоониинь захил үгэгшын тэдэ предприяти, барилгануудаа тушаажа абаһанай һүүлээр хэгдэхэ байна. Захил үгэгшэтэйгөө тоосоогоо хэжэ дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр захил абагша хадаа зээлеэр абаһан мүнгөө түлэхэ ёһотой. Хараалагдаһан сметэһээ гадуур алмагдаһан бүхы мүнгэ зөөринь подрядна зургаанай мэдэлдэ үлэхэ юм. Түсгаар хараалагдаһан болзорһоо урид предприятиие гү, али барилгые ашаглалгада үгөө һаань, барилгын болзорой хороогдоһон үе соохи предприятиин түсэбтэ ашаг олзын үлэһэн хубинь баһал подрядна зургаанай мэдэлдэ орохо байна.

Түхеэрэлгые захил бүтээдэг заводуудай бүримүһэн бүтээжэ хабсаруулһанайнь түлөө түлбэри үгэхэ тушаа захил үгэгшэдэй ба захил бүтээгшэдэй хоорондоо тоосохо ябадал 1970 онһоо хойшо эхилжэ зарим нэгэн барилгануудта хэжэ туршаха гээд хараалагдаба. Энэ ушарта үйлэдбэриин талаар зохихо байбалынь тэрэ түхеэрэлгээ түсгаар мэргэжэлтэй подрядна зургаануудые хабаадуулан хабсаруулха байна. Тиихэдээ захил бүтээдэг заводууд захил үгэгшэтэйгөө тоосоо хэхэ юм.

Хэрбээ жэл жэлээр капитальна барилгада һомологдохо мүнгэ зөөриин титульна список соо барилгын болзорой тогтоогдоһон нормын ёһоор, мүн барилгада урид хэгдэһэн зарим тэды хүдэлмэриин ёһоор хараалагдаһан байгаа һаа, үйлэдбэридэ хабаатай шэнээр эхилэгдэһэн барилгануудые 1970 онһоо хойшо эхилжэ, саашадаа үргэлжэлүүлэгдэхэ шэнэ барилгануудые 1971 онһоо хойшо эхилжэ мүнгэ зөөреэр һомолхо гээд тогтоогдобо. Эдэ барилгануудые болон объектнүүдые мүнгэ зөөреэр һомолходоо, заагдаһан гурим ёһые нарин нягтаар сахиха гэжэ СССР-эй Барилгын банкда, СССР-эй Гүрэнэй банкда даалгагдаба.

СССР-эй министерствэнүүд болон ведомствэнүүдтэ, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ иимэ эрхэ олгогдобо: урид тогтоогдоһон гуримай ёһоор хадаа, түсэбөө дүүргэдэгүй барилгануудта болон объектнүүдтэ түсэбөөр һомологдохо мүнгыень бага болгожо, түсэбөө үлүүлэн дүүргэдэг барилганууд болон объектнүүдэй капитальна барилга һомолхо түсэбэй мүнгые нэмэхэ эрхэ шухала ушарта жэлэй турша соо олгогдохо байна.

Хэрбээ захил үгэгшын саг зуура мүнгэгүй байшоо һаа, СССР-эй барилгын банк СССР-эй гүрэнэй банк хоёрто иигэжэ даалгагдаба: захил үгэгшын эриһэнэй, мүн банкын эмхи зургаануудай зүбшөөһэнэй зэргээр хэһэн хүдэлмэринь түлөө подрядна зургаануудай счедые урьһа...

жэ хангаха, зээлеэр абаһан
гые захил үгэгшэдэ ашаха
энэ зээлиеэ захил үгэгшэ
соо түлэхэ ёһотой. Урьһа
үгэһэнэй түлөө захил үгэг
лэйнь мүнгэн зөөриин 5
түлбэри абтаха, тиин энэ
захил абагшадай ажал ябу
урэ дүндэ хабаадуулагда
Шэнээр баригдажа байһан
тинуудай гаргашань мүн
ламжа үзүүлхэ зорилгоор
ство, ведомствын нөөсэлһ
һөө түлэгдэхэ юм.

СССР-эй Барилгын банк
Гүрэнэй банк хоёрто иимэ
гогдобо: хэрбээ ажаһуудал
соёл болбосоролой хэмжээ
нуудта, гэр байрын бари
мөлхо мүнгэ зөөреэр дутал
гэр байрануудые, культу
һуудалай барилгануудые б
тула барилгын үйлэдбэри
лэлгын, экономическа тал
машуулгын шэнэ гуримда о
һан барилга-хабсаралгын
нуудта мүнгэ зөөри һомол
тула барилга-хабсаралг
нууд барилга хэжэ эхилх
тээ энэ ажалаа бүтээхэ
центһээ дошо бэшэ мүнг
байха ёһотой. Тэрэшэлэн
лнеэ ажаһуудалай болон
босоролой хүдэлмэриин, гэ
рилгын фондо ороһон
абажа, хоёр жэлэй турш
зэргэтэй.

КПСС-эй Центральна
СССР-эй Министрнүүдэй Со
союзна республикануудай
нуудай ЦК-гай болон Мини
Соведүүдэй, министерств
ведомствэнүүдэй анхарал
приятинуудай болон бари
ралгын зургаануудай хүт
шэдэй анхаралые иимэ хэ
дуулна: арадай ажахын
баринуудай хурдан түргэ
хэ, совет арадай ажабай
һайжарха ябадал капитал
гын түсэбүүдые амжал
дүүргэхэ хэрэгһээ нилээ
байна. Тиихэ зуураа үйлэ
сэнүүд болон барилгануу
һон саг болзор соо эгээн
шатайгаар, барилга-хабса
дэлмэриин эрхим һайн ш
ашаглалгада оруулагдаха
һэн эрилтэ КПСС-эй Цен
митет болон СССР-эй Мин
Совет табина.

Энэ баталагдаһан то
хараалагдагша хэмжээ
дые амжалтатайгаар бэ
даа эгээн түрүүн олон
барилгашадай, мүн п
предприятинуудтахи, нау
лэлгын, шэнжэлэн бэдэр
проектно-конструкторка
тахи коллективүүдэй
ажал хүдэлмэриһөө, эрш
эгээн түрүүн дулдыдаха

Партийна, советскэ
союзна эмхинүүд, минист
болон ведомствэнүүд хада
на барилгада бии байга
нуудые зайсуулха хэрэг
организацинуудай, промы
предприятинуудай, эрдэм
гын, конструкторска ба п
ганизацинуудай коллекти
сүүлэн эмхидхэхэ, барил
бэриин техническэ болон
ска шанарые саашадань
жаруулха тушаа шухала
дые абаха байха гэжэ
Центральна Комитет, СС
нистрнүүдэй Совет найда

Социалис уялгын дүүргэлтые шалганабди

„УНТАРҺАН ГАЛ ОЛЬҺОГҮЙ“

Эрхирэгэй совхозой конторо соо ороходмнай хүн зон хомор, гансал ажахын главна бухгалтер С. Э. Ринчинов саарһан дээрэ юушьеб бэшэжэ үе-үе шоото тас-няс гүүлэн, ехэл сүлөө тухагүй янзатай һууба.

Тиигэбэшье һаань, энэмнай одоол ажахынгаа хамаг тоо бүридхэл, тоосоо томорёое гартаа барижа байдаг хүн хадаа, совхоздо социалис уялгын, ямараар дүүргэгдэжэ байһаниие хурга хухадгүй мэдэхэ ёһотой гэжэ һанаад:

— Танай совхозой һаалишад үнгэрэгшэ үбэлжэлгын долоон һара соо үнеэн бүриһөө 1250 килограмм һү һаахабди гэһэн уялга абаад, республика доторoo социалис мүрысөө үүсхэһэн байна. Тэрэ уялгынтнай дүүргэлтын дүн согсологдоһон байха ёһотой. Тэрэнээ манда харуулыт, — гэхэдэмнай, главна бухгалетр нүхэр Ринчинов столнуудай һугалгануудые татажа үзөөд:

— Тэрэ дүн гээшэтнай гаргагдаа юм гү, али үгы гү, мэдэнэгүйб. Һү һаалиин бүхы тоо бүридхэл хэдэг хүмнай мүнөөдэр воскресниктэ гараад, хамаг саарһа, дансаяа столдоо хаагаад ябашоо,— гэжэ, танда юугээршье туһалха аргамнигүй гэһэндэл, урдаһаамнай хараад байба.

— Социалис мүрысөөнэй һара бүхэнэй, мүн долоо һарын дүн гаргаһан бюллетень үгы гү?—гэбэбди гайхахадаа.

— Тэрэшни баһал главна зоотехник нүхэр Тулусоевто байгаа ёһотой. Тэрэмнай бонитировко хэхээ холын гүүртэ, фермэ гарашанхай,— гээд бэеһээ холо болгоно.

Тэрэ үдэр ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдтэй уулзажа шадагдаагүй. Тиигэбэшье совхозой олонхи фермэ, гүүртэнүүдээр ябажа, һаалишад, малшадаар хөөрэлдэхэдэ, «абаһан уялгамнай дүүргэгдээгүй» гэжэ булта нэгэн дуугаар хэлэнэ. Совхозойхид социалис уялгынгаа ёһоор үбэлжэлгын долоон һара соо үнеэн бүриһөө 1250 килограмм һү һааха байһан аад, энэ үе соо оройдоол 1000 килограмм һү һаагаа. Ондоогоор хэлэбэл, уялгаяа дүүргэхын тула үбэлжэлгын үедэ һара бүхэндэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 180 килограммһаа бага бэшэ һү һааха ёһотой аад, үнэндөө минил 140 килограмм һааһан болоно.

Үбэлжэлгын хаһа соо сагаан эдеэ элбэг дэлбэгээр абахын түлөө социалис мүрысөө үүсхэжэ, алишье талаараа һайшаалтай, хүндэтэй, харюусалга ехэтэйшье хэрэг эхилһэн аад, тэрэнээ юундэ хүсэндэнь хүргэжэ шадаагүй, хэлэһэн үгэдөө хүрөөгүй гээшэб гэһэн асуудал гарана.

Энээндэ хоёр-гурбахан үгөөр харюусахань бэрхэтэй. Тиимэһээ совхозой гүүртэ, фермэнүүдэй бодото байдалые хараха, хүнүүдэй һанамжа, ажаглалтануудые шагнаха ушартай болоно.

Арьбажалай фермэ урдада совхоз соогоо муу бэшэ тоотой, жэл бүхэндэ шахуу түрүүшүүлэй зэргэдэ ябадаг һэн. Эндэ һаалишадыньшье гол түлэб үнэн шударгы, дүй дүршэл ехэтэй хүнүүд. Байра байдалынь̆шье һайн. Теэд үнгэрһэн үбэлжэлгын долоон һара соо тус фермэ үнеэн бүриһөө 904 килограмм һү һаагаа гэхэ гү, али абаһан социалис уялгаһаань аяар 346 килограммаар бага һү абаа.

— Силосгүйгөөр ягаад ехэ һүн һаагдахаб даа. Үнгэрэгшэ үбэлдөө үнеэднай адхашье силос эдеэгүй ха юм. Уялга абаха үедэмнай совхозой главна зоотехник нүхэр Тулусоев Ацагадай фермэһээ 200 тонно силос асаржа үгэхэбди гэжэ найдуулһан аад, тэрээндээшье хүрөөгүй,— гэжэ Арьбажалай фермын һаалишад дарья табилдана.

Нээрээшье үнеэдтэ үбһэ, талха тарянай зүйл һайса эдюулхынгээ хажуугаар силос горитойгоор үгэлсөөгүй һаа, һү ехээр һаахань бэрхэтэй. Тиигэбэшье эндэхи үнеэд үбһэ тэжээлээр ехээр таһалдажа, дутажа байгаа гэхын аргагүй. Үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүхэндэ үдэрэй 5 килограмм үбһэ, 1 хүнэг бурдууг, 2 хүнэг гидролизно аргаар буйлуулагдаһан һолоомо, һаагдаһан һүнэй литр бүхэндэ 300 грамм талха тарянай зүйл—хамта дээрээ тэжээлэй 9 единицын хэмжээнэй хоол үгтэдэг байгаа. Энэмнай даншье бага бэшэ. Тиимэһээ үбһэ тэжээл лэ дутамаг байгаад, һүн бага һаагдаа гэжэ энээниие гол шалтагаан болгохо үндэһэн үгы.

Саашань фермэдэ социалис мүрысөөнэй ямараар эмхидхэгдэһэн тухай тогтожо хэлэмээр.

— Совхозойнгоо түбһөө манай фермын оройдоол 7-8 модоной газарта байдагшье һаань, ажахын хүтэлбэрилэгшэд, главна мэргэжэлтэд эндэмнай тон үсөөн «айлшалдаг» гээшэ. Ехэнхидээ телефоноор хонходожо, тоо мэдээ абаад, захяа заабари үгөөд байдаг болонхой. Үнгэрэгшэ үбэлдөө тэдэнэй нэгэнэйньшье эндэмнай ерэжэ, социалис уялгын ямараар дүүргэгдэжэ байһан, ямар дутагдал, бэрхэшээлэй ушарһан тухайнь һонирхоһые һананагүйб, — гэжэ фермые даагша Михаил Доржиев хэлэнэ.

— Нёдондо зунай дүрбэн һара соо үнеэн бүриһөө 1000 килограмм һү һаахын түлөө мүрысөөнэй болоходо, үүсхэл гаргагшадтаа ерэбэбди гэлдээд, эндэмнай хүн зон таһардаггүй, совхозой хүтэлбэрилэгшэдшье ходол ябажа байгша һэн. Социалис мүрысөөнэй дүн һара бүри гаргагдажа, түрүүшүүл ходол урмашуулагдадаг бэлэй. Харин үнгэрэгшэ үбэлдөө, хабартаа социалис мүрысөөнэй дүн нэгэшье дахин гаргагдаагүй, нэгэшье хүн шагналда хүртөөгүй. Ядахын сагта эндэмнай агитатор, политинформаторнуудшье үнинэй харагдахаяа болишоо. Бүхэли үбэлдөө нэгэшье лекци, хөөрэлдөөнэй болоһониинь һанагданагүй. Энээнһээ боложол, мүрысөөнэй охин унтаржа, хүнүүдэйшье сог залин һулараа, һониинь буурашоо гээшэ аабза,— гэжэ фермын тоо бүридхэгшэ Должима Чимитдоржиева хэлэнэ.

Энэ хэлээшэнь зүйтэй ха гэжэ һанагдана. Тус совхозой алишье гүүртэ, фермэдэ ябахада, һаалишадай социалис мүрысөөнэй дүн харуулһан нэгэшье бюллетень, Хүндэлэлэй самбар, дайшалхы хуудаһан гэхэ мэтэ оройдооцье нюдэндэ торсолдоогүй. Үнгэрхэдөө ажахын конторын хажуудахи дүн харуулгын, Хүндэлэлэйнь самбарнуудта хүн һая наашынишье гараа хүргөөгүй хэбэртэй, тэһэрхэй шэлэй саана холтоорһон шэрэтэй хооһон хабтагай мэлиинэ.

Ганса энээхэн жэшээ дээрэһээ харахада, һаалишад, малшадай дунда социалис мүрысөөнэй ямараар эмхидхэгдэһэниинь, ойлгуулламжын хүдэлмэриин хэрээр ябуулагдадагынь эли болоно бшуу.

Айхабтар хүйтэн, ута үбэл болоо, олонхи фермэнүүдэй мал үбһэ тэжээлээр, илангаяа силосээр дуталдажа, һүн бага һаагдаа, социалис уялга дүүргэгдээгүй гэжэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд энэ тохёолдоһон байдалые тайлбарилна. Энэнь зарим тэды зүйтэй. Үнэхөөрөөшье хүшэр хүндэ үбэл байгаа. Илангаяа үбһэ тэжээл ехээр гаргашалха баатай бологдоо.

Теэд үбэлжэлгын үедэ һү ехээр һааха уялга гансахан энээнһээ боложо дүүргэгдээгүй гэхэдэ тон буруу. Сэхыень хэлэхэдэ, совхозой дирекци, партком, мэргэжэлтэд ниимэ харюусалгатай уялга абаад, тэрэнээ дүүргэхын түлөө бүхы шадалаараа оролдоо, хамаг арга боломжо, нөөсэнүүдээ элсүүлэн хүдэлөө, хүн зоноо һайнаар эмхидхэн хүдэлгэжэ шадаа гэхын аргагүй.

Үнөөхил Арьбажалай фермые абаад үзэе. Эндэхид бүри апрель һараһаа хойшо үнеэдээ хээрэ гаргажа бэлшээхэ баатай болоо. Бүхэли май һарада үнеэдтэнь талха тарянай зүйл үгтөөгүй, удаан саг соо тапалдашоо.

— Тиигэжэ май һарада 200 шахуу үнеэнһээ үдэрэй 500 гаран килограмм һү арай гэжэл абадаг байгаабди,— гэжэ тус фермын тоо бүридхэгшэ Д. Чимитдоржиева хэлэнэ.

— Энээндэ бидэ зэмэтэй бэшэбди. Улаан-Үдын мелькомбинадһаа талха тарянай зүйл үгэхээ болишоо ха юм, хайшан гэхэбибди,— гээд совхозой нэгэдэхи отделениие эрхилэгшэ Н. И. Маланов харюусана.

Тиимэшье һэн гэлэй. Теэд мүнөө үхэр малайнгаа зунай бэлшээридэ гараад, талха тарянай зүйлэйшье бии болоод байхада, тус отделениин фермэнүүдэй байдал һайжараагүй.

Һаяшаг, июниин арбаадаар эндэ ябахадамнай совхозой түб фермынхид зуһаландаа буугаад байгаа. Эндэ сонхо, үүдэнниинь заһагдаагүй, гэр соо гурба-дүрбэн хүн гал тойрожо һууба. Айхабтар һалхитай үдэр байжа, гэр соонь зүдэрүү, үбдэгсөө элһэ шорой, пеэшэнниньшье задархай, гэрынь дээгүүрээ ёһоор хушалтагүй.

— Эндээ сөөжэ ерэһээр хэды хоноод, түбхиншэжо ядажал байнабди. Бусад һаалишаднай хуу гэр гэртээ тарашанхай. Тиигээдшье нимэ задагай зайдан гэртэ хэн байхаяа һайшаахаб даа. Би фермын үдэр, һүниин харуулшан гээшэб,— гэжэ үбгэжөөл Чойнжур Гомбоев хэлэнэ.

— Би бидон, хүнэг амһарта угааха ёһотой хүм. Теэд булагай хүйтэн уһанда хайшан гэжэ угаахабиб. Уһа халааха түлеэншье байхагүй. Тиихэдэ энэ Мария Гусева малай эдихэ талха тарянай зүйл эһээхэ, ууралда дэбтээхэ аад, баһал түлеэнэй үгы дээрэһээ миин һууна. Харин үнеэдтээ талха хуурайгаар эдюулнэбди,— гэжэ Дулма Цыренжапова нүхэр тээшээ заана.

— Үнеэдээ үдэрэй хэды дахин һаанат?— гээд асуубабди.

— Арай гэжэ хоёр дахин һаанабди. Гурба һаахадашье мүртэй эдеэлээгүй үнеэдһээ юун һүн гарахаб даа. Ногоон үшөө муу, талха тарянай зүйл буйлуулжа үгтэнэгүй. Гадна хоёршье дахин һаахадаа зарим һаалинаднай ерэнэгүй. Үнеэдынь һаагдангүй үлэнэ. Хоёр һаалишан дутуу аад. Фермые даагша нүхэр Махаханова хүниие бэдэржэ тосхон оһонхой. Теэд эндэ ерэхэ хүн олдоногүйл хаш. Тиихэдэ үнеэхи үнеэдынь һаагдангүй ябахадаа, шэргэхэ тоо...ной болоо ёһотой,— гэжэ...
лагша Петр Дорофеев х...
Эндэхи бусадшье ферм...
баһал иимэрхүү байдалта...
Мүнөө совхозойхид ...
шээрнин үедэ үнеэн бүри...
килограмм һү һаахын түл...
сэхэ гэжэ шиидэнхэй. ...
олонхи фермэнүүдэй ...
байдалые харахада, энэ...
бодотоор бэелүүлхын тул...
һээ хам орон хүдэлхэ ...
гагүй. Хэрбээ иигэжэ ба...
лэйхи шэнги зунайньшье ...
һан дүүргэгдэнгүй, хооһо...
болоод һалажа магад ...
циалис уялгые минил ёһ...
хын түлөө, аман байнал...
даг бэшэ, харин тэрэниие...
бэелүүлхэ, бүхы арга ...
хүсэ шадалаа элсүүлэн ...
түлөө дээшэлүүлэгдэһэн ...
даг ха юм.

Эрхирэгэй совхозойхид...
уялгаяа дүүргэхэ арга бо...
байгаа гү гэжэ эсэсты...
ушартай болоно. Яһала...
Жэшээлхэдэ, ажахын ...
Рыгзема Дабаева, Аюш...
ва, Рыгзема Дылыкова, ...
доков гэгшэд үбэлжэлгы...
һара соо үнеэн бүриһө...
1400 килограмм хүрэтэр...
гаа ха юм. Тэдэнэр бус...
гаар онсо һайн эрхэ бай...
на бэшэ. Хэрбээ түрүүшү...
дүршэлые бүхы һаали...
дунда дэлгэрүүлжэ, хүн ...
дунда эмхидхэлэй, ойлг...
хүдэлмэри һайнаар ябуу...
һаань, үрэ дүнгынь м...
һөө тад ондоо байха һэ...

Совхозой хүтэлбэрилэ...
абаһан уялгань зүндөө ...
шэхэ гү, али дүүргэ...
һаа хамаагүй гэһэндэл, ...
раар хандаһан, хүнгэн...
хараһанайнь хойшолон...
аал?

М. НАМ...
манай тусх...

Түрүүшүүл хөөрэнэ

ТАРЯАШАНАЙ БАЯР

...үнөөнэй таряашан зон совет ...байнгаа дунда нэрэ солоороо ...хажа байдаг. Коммунис пар...най хүдөө ажахые хүгжөөхын ...оа горитой анхарал хандуул... хүдөөгэй ажалшадай ажаһуу...е түбхинэнги һайн болгоо. ...ноймнай промышленность кол... совхозуудые хүсэтэ техникээр ...жа байна.

...публикынгаа ниислэл—Улаан... манай Зэдын аймагай үдэ... үнгэргэгдэжэ байхада, бидэ... эндэхи зоной: хүдэлмэришэд, ...хаагшад, наука болон куль...н түлөөлэгшэд, эдэбхитэдэй ...н һайнаар угтаһандань баяр...би. Буряадаймнай гигант—ло...тив-вагон заһабарилгын за...й коллективэй, мүн бусад ...риятинуудай түлөөлэгшэд ...ндые үнэн зүрхэнэй юрөөл ...жа угтаа. Республикынгаа ...элэй һайн һайхантайнь та...лсажа, ажалайнь түрүүшүүлтэй ...лсажа байнабди.

...нэ ехэ баярта хүртэжэ бай..., өөһэдынгөө ажал хэ... тухайшье хэлэхэ ёһо...бди. Манай Оёорой сов... аймаг соогоо томохон ажа... болонхой. Долоон мянганһаа ...гектар таряалантай. Адуу һа ...олошоржо, ашаг шэмэнь арь...гдажа байна. Үнгэрэгшэ ...э совхозоймнай механизатор... һайнаар ажаллажа, үрдын... нилээд ехэ ургаса хуряагаа ...Зарим участогуудһаа гектар ...ж 17—18 центнер шэниисэ ...доо. Жэл бүри паар ехээр ...агдажа, таряалан уһалагда... үтэгжүүлэгдэдэг болоно. ...ургаса хуряагдана. Мүнөө ...э 4450 гектарта, тэрэ тоодо ...га газарта шэниисэ, 1700 ...рта обёос таригдаад байна. ...э жэлдэ куузику таригдажа, малдаа һайн тэжээлтэй болохомнай.

Таряан ажалай хамаг ехэ хүдэлмэриие механизаторнууд бүтээжэ байдаг. Дүй дүршэлтэйшье хүнүүд олон. Үнинэй тракторист Е. Тугаринов, комбайнернууд Г. Галсанов, Ч. Гармаев болон бусад эрхим ажалаараа шалгаржа байдаг. Совхозоймнай таряалан дээрэ дала шахуу элдэб маркын трактор, 22 комбайн хүдэлнэ.

Энэ жэлдэ Ильичэй алдарта ойе угтуулан, ороо һо таряанай баян ургаса ургуулха, адууһа малдаа бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ гэһэн зорилго урдаа табяад, ажаллажа байнабди.

Г. МАШЕЕВ.
Оёорой совхозой механизатор, СССР-эй Верховно Соведэй депутат.

...АСАРХАЙН ХОНИШОН

...ЙНОҺОО ороһон жалгын ...рдуур һүрэг хонид хушуу...араһаар талые бүрхөөн гол... Үглөөнэй наран нойрһоо һэ... талада шэнэ амисхал оруул... тунгалаг һайхан шарай... ...олгоно. Зунай элдин саг... ...шье гоёб! Үнгын сэсэгүүд ...һалхинда гүбэлзэн, хүнэй ...аа дохин амаршална.

...элдин талын ногоондо хэ...н һүрэг мал атарлажа, баян ...хэшэгһээ хүртэнэ гээшэб! ...хонидоо туужа гарахадаа, ...элдээ олон юумэ шэбшэнэ. ...хонин ажалда ороһониинь ...лэ шэнги оортэнь һанаг... Аяар долоон жэл үнгэроо. ...й долоон хоног бэшэ ха ...эрээхэн үндэр добын оройдо ...шулуун дээрэ хэды дахин ..., захагүй үргэн дайдаяа ...ри урууһь шэртэн хараа б...

...даа, Борьёо нютаг. Эндэ ...һэн хонидшье мяхалиг та..., нооһонойнгоо шанараар... ...ндоохон байдаг гээшэ. Үүл...айнтай хонид удхэгдэжэ ... Тасархайн хонишон Буда ...т Цыренов түрүүшээр хо... ...жалда ороод байһанаа мү...анахадаа гайхажал ябадаг. ...аа харууһалжа байдаг хо... ...онь хоёр килограммһаа ...н нооһон хайшалагдадаг ... Теэд мүнөө гурбан кило...һаа дээшэ гарана.

Нёдондо хэды нооһо хай... бэлэйт,—гээд, совхозой ...ой секретарь нүхэр Гомбо...ай лаблан һурахадань, Бу... ...олгото болон байтараа:

3 килограмм 400 грамм,—...арюусаба.

...юон зуун хонинһоо 24 цент...ахуу нооһо энэ отарын ...од гүрэндэ тушааһан байна. ...гаргабал, ехэхэн олзо ажа... ороһон байха. Буда Цы... болшэжэ ябаһан хонидоо ... мүнөө жэлдэ хэды нооһо ...тухайгаа хөөрэнэ.

— Хонидшье бэлшээридэ ябажа садаа. Ингээд нооһониинь хөөрэжэ эхилхэнь. «Сагаан алтаяа» суглуулжа абаха сагнай ойртоо. Хонин бүриһөө 3 килограмм 900 грамм нооһо хайшалжа абаха һанаатайб. Һанаһандаа хүрэхэ бээзэбди,—гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Ахалагша хонишон малаа бэлшээридэнь тогтоожорхёод, отарынгаа буусада ерэнэ. Эндэнь эхэнүүдһээ айяарлагдаад байһан хэдэн зуугаад хурьгад харууһалагдажа байна. Буда Цыренов, тэрэнэй һамган Мария Бадмаева, бригадынь үшөө нэгэ гэшүүн Люда Кузьмина гэгшэдэй январь һараһаа хойшо хонидоо түрүүлжэ, абаһан хурьгадынь томонууд болонхой. Хөөрэлдэхэдэ, эдэнэр мүнөө жэлдэ 676 тул абажа, зуун эхэ хонин бүриһөө 102 хурьга түлжүүлһэн байба.

— Коммунистын жэшээ эндэ харагдана,—гэжэ парткомой секретарь Сергей Гомбожапов хөөрэнэ.

1965 ондо Буда Цыренов партиин гэшүүндэ кандидат боложо ороод, ажалайнгаа һайн талые харуулжа, хожомынь жэл үнгэрөөд байхада, партиин гэшүүндэ абтаа һэн. Энэ юрын хонишон мүнөө парткомой гэшүүн боложо һунгагдаад, совхозойнгоо партийна организациин хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, шухала асуудалнуудые шиидхэлсэжэ байдаг.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй алдарта ойдо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Буда Цыреновэй даадаг отарын хонишод түрүү зэргэдэ ябалсана.

Т. ГАРМАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зэдын Борьёогой совхозой ахалагша хонишон, коммунист Б. Цыренов.

Э. БРЮХАНЕНКЫН фото.

СОЁЛ КУЛЬТУРЫМНАЙ ХҮГЖЭЛТЭ

МАНАЙ ЗЭДЫН аймагай хүдөө ажахын, соёл культурын хүдэлмэрилэгшэд республикынгаа ниислэл — Улаан-Үдэ городто ерээд байна. Эдэ үдэрнүүдтэ Железнодорожно районой партийна, советскэ органуудай түлөөлэгшэдтэй, промышленна предприятинуудай түрүүшүүлтэй уулзажа танилсабабди. Хүдөө нютагуудай болон городой ажалшадай хани халуун уулзалганууд, балта хадуур хоёрой бата нэгэдэлые үшөө дахинаа гэршэлхэһээ гадна, коммунизмын һаруул һайхан замаар дабшажа ябаһан манай совет олон яһата зоной эбтэй байдалые, хэтэ мүнхынь жаргалые харуулна гээшэ.

Улаан-Үдэ городнай үдэр ерэхэ тудам гоё һайхан шарайтай боложо байна. Промышленна предприятинууд урган хүгжэнэ. Ниислэлэй танигдашагүй боложо байхадань, аймагаймнай колхозни-гууд, совхозой ажалшад урмашан байдаг. Оронойнгоо промышленностиин хүгжэжэ байхада, хүдөөгэй зоной ажабайдал улам һайжаржа, культурна ажаһуудалтай болоно байна. Энээниие манай аймагай жэшээ дээрэһээ харахаланшье болохо.

Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ аймаг доторнай соёлой гуламтанууд тон үсөөн байгаа. 1933 ондо оройдоол уншалгын найман гэр, тэдээндэ хамта арба гаран хүн ажалладаг байһан. Зайн гал, радио, кино гэхэ мэтэ үгы байгаа. Теэд мүнөө үедэ ямар болооб? Колхоз, совхозуудта 33 клуб, тэрэ тоодо культурын 7 байшан, хүдөөгэй 28 библиотекэ хүдэлнэ. Гадна 44 кино-түхеэрэлгэ, тэрэ тоодо арба нэгэниинь үргэн экрантай клубуудта табигдан-хай.

1933 ондо почтын таһаг гансахан Петропавловка тосхондо байдаг һаа, мүнөө колхоз, совхозуудай түбүүдтэ, зарим томо тосхонуудта бии болонхой. Автомат-телефонууд олон нютагуудаар табигданхай. Улаан-Үдэ — Петропавловка гэһэн маршрудаар самолёт ниидэдэг, автобусууд хододоо ябадаг болонхой. Айл бүхэн газетэ, журналнуудые абана. Захилаар абтадаг бүхы газетэ, журналнуудай тоо гушаад мянганда хүрэһэн гэхэ гү, али мянган зоной дунда 884 хэһэг хэблэл тарадаг болоо.

Аймаг доторнай эрдэм бэлигтэй хүнүүд олошоржо байдаг. Мүнөө хүдэлжэ байһан 8 дунда, найман жэлэй 12, эхин классуудай 18 һургуулинуудта хамта 9335 үхибүүд һурана. Багшанарай коллектив тэдэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ горитой анхарал хандуулдаг. Аймагаймнай һургуулинуудта дээдэ ба тусхай дунда эрдэмтэй 531 багшанар хүдэлжэ байдаг. Тэдэнэй арба гараниинь РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй габьяата багшын нэрэ солодо хүртэнхэй. Эрдэмэй гуламтануудай ямараар хүгжэжэ байһыень хараа һаа, һонирхолтой баримтанууд элирнэ. Гушаад онуудта хүдөө нютагуудаарнай дээдэ эрдэмтэй болоһон хүдөө ажахын мэргэжэлтэд оройдоо үгы байгаа бшуу. Харин мүнөө колхоз, совхозуудта 220 гаран агроном, зоотехник, ветврач, инженер болон хүдөө ажахын тусгаар дунда һургуули дүүргэһэн мэргэжэлтэд хүдэлжэ байна. Энээнтэй хамта, нютаг бүхэнһөө олохон хүбүүд, басагад Буряадай хүдөө ажахын институт болон техникумуудтэ һуража байдаг.

Һүүлшын жэлнүүдтэ олохон ажахынуудта шэнэ һургуулинууд баригдажа, ашаглалгада ороо. Борьёогой совхозой түб тосхондо 536 һурагшадай һураха хоёр дабхар томохон һургуулиин байшан бодхоогдонхой. Эндэхи ажалшад үхибүүдээ нютаг дээрэнь байлгаад, 10 класс дүүргүүлжэ байна. Петропавловкада, Доодо-Бургалтайда шэнэ һургуулинууд баригданхай. Олонхи колхозууд ниитынгээ мүнгэ зөөреэр һургуулинуудые барижа, нютагтаа эрдэмэй гуламтануудые түхеэрнэ гээшэ. Мүн колхоз, совхозуудта интернат һургуулинууд нээгдэжэ, холын гүүртэ, отарануудта гэр бүлөөрөө ажалладаг малшадай үхибүүдые тэндэ байлгажа һургаха аргатай болгоо.

1935 он болотор аймагтамнай үхибүүдэй саад, ясли гэжэ нэгэншье үгы байһанаа, мүнөө 16 саад, 4 ясли хүдэлнэ. Тэдээндэ 1367 багашуул байлгагдадаг. Аймагай түбтэ хүгжэмэй болон спортивна һургуулинууд, пионернүүдэй байшан бии. Тиихэдэ колхоз, совхозуудта томохон спортивна залнууд, футболоор наадаха талмайнууд түхеэрэгдэжэ, залуушуулай дунда спортивна мүрысөөн үргэнөөр эмхидхэгдэдэг болонхой.

Урдань хүдөө нютагуудтамнай эмнэлгын газар тон үсөөн байһан юм. 1936 оной байдалые харабал, аймаг соо оройдоол хоёр фельдшерско-акушерскэ пункт хүдэлһэн. Зүгөөр мүнөө олохон нютагуудта больницанууд бариг-даа. Хамта 7 больница, 28 фельдшерскэ пункт бии. Тэдээндэ 170 гаран тусгаар эрдэмтэй медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд хүдэлжэ байдаг. Арад зоной дунда элүүрые хамгаалха хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэгдэдэг болоно, хүнүүд бэеэ һайнаар аргалуулдаг, элдэб үбшэнһөө һэргылүүлдэг болонхой. 1969 ондо аймагаймнай центртэ больницын шэнэ барилга эхилээ. Тэрээндэ хамта 1,2 миллион түхэриг һомологдонхой.

Ажалшадай түбхинэнги һайн ажаһуудалтай болоно байһаниие үшөө юун гэршэлнэб гэбэл, худалдаа наймаан үргэнөөр эмхидхэгдэнэ. Һүүлшын арбан жэлэй туршада кооперативна худалдаа наймаанай организацинуудта эд бараанай эрьесэ хоёр дахин дээшэлээ гэхэ гү, али үнгэрэгшэ жэлдэ бүхыдөө 11,4 миллион түхэригтэ хүрөө. Энээниие хубаарилан гаргахада, хүн бүхэндэ дунда зэргээр 360 түхэригэй наймаан хэгдэһэн болоно. Харин 1958 ондо 187 түхэриг болоһон байха юм. Зоной дунда наймаалагдаһан үнэтэ эд бараае тоолобол, гансахан нёдондо 108 мотоцикл, хубсаһа угаадаг 484 машина, 94 холодильник, 5 автомашина, 6 пианино гэхэ мэтэ худалдагдаа бшуу.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө аймагаймнай ажалшад социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байна. Энэ жэлдэ колхоз, совхозууд һалбаринуудаа олзотойгоор эрхилжэ, олзо ехээр оруулжа, экономикоёо хүгжөөхэтэеэ хамта, хүн, зоной ажабайдалые һайжаруулха, соёл культурыень улам хүгжөөхэ зорилготой.

И. САНЖИЕВ,
Зэдын аймагай Соведэй гүйсэдкомой секретарь.

ДАХИН УУЛЗАТАРАА, БАЯРТАЙ!

Бидэнэр, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд Буряадайнгаа ниислэл — Улаан-Үдэдэ хэдэн хоног соо айлшалжа, һайн юумэ хаража бусахамнай гээшэ. Түрүүшынгээ үдэр Октябрьска районой «Дружба» гэдэг үргэн экрантай кинотеатрта орожо, кино хараһан байнабди. Энэ район городой ехэ культурна центр болонхой. Һүүлшын жэлнүүдтэ байрын гэрнүүдэй, магазинуудай олоороо бодхогдожо, барилгын хүдэлмэриин эршэмтэйгээр эмхидхэгдэжэ байһаниинь гайхалтай.

Удаадахи үдэрнүүдтэнь городой промышленна предприятинуудаар ябажа, ажалай түрүүшүүлтэй уулзаһан, хүдэлмэри тухайгаа хөөрэлдэһэн байнабди. Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй, «Теплоприбор» заводой, Улаан-Үдын локомотивна депогой, ТЭЦ-эй ажалшад, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд маанадые хүндэтэйгөөр угтажа, ажалайнгаа дүй дүршэлтэй танилсуулһан байна.

Иигэжэ ябахадаа, бидэнэр городой ажалшадта үнэн зүрхэнэйнгөө баярые хүргөөд, саашадаа хани барисаагаа улам бэхижүүлжэ, бэе бэеэ хүндэлэлсэжэ, ажалдаа туһалалсажа, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, абаһан уялгаяа дүүргэхын түлөө шударгыгаар тэмсэе гэжэ уряалнабди.

Дахин уулзатараа баяртай!

Ж. ЖАМБАЛОВ.
Зэдын «Коммунизм» колхозой хонишодой бригадын бригадир.

Зэдын «Мир» колхозой культурын байшан. Наада таладань Эсэгэ ороноо хамгаалтын дайнда наһа бараһан хүнүүдтэ зорюулагдаһан хүшөө.

Т. ГАРМАЕВАЙ фото.

УЛАСХООРОНДЫН КОММУНИС ХҮДЭЛӨӨНЭЙ ГОРИТОЙ ЕХЭ АМЖАЛТА

БУДАПЕШТ. (ТАСС). Москвада болоһон коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай зүблөөн дээрэ баталан абаһан үндэһэн документ хадаа мүнөө сагай дэлхэйн юртэмсын хүгжэлтэдэ марксистско-ленинскэ ёһоной научна сэгнэлтэ үгэһэн, улад зэндо империализмын зэбүүрхэнги үзэл бодолтой байһаниие элишэлэн харуулһан байна гээд Будапештын «Эшти Хирлап» гэжэ үдэшын газетэ тэмдэглэнэ. Мүн энэ документ хадаа империалистнуудта эсэргүү революционно хүсэнүүдые нягтаруулан жагсааха арга замуудые, тэрэшэлэн эб найрамдалай, демократиин, бэеэ даанхай байдалай түлөө, социализм ба коммунизмын түлөө ашагтай һайнаар тэмсэхэ арга оншыень зохёон табиһан байха юм.

БРАТИСЛАВА. (ТАСС). Москвада болоһон коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй амжалтатайгаар дүүрэһэн тухай Словакиин газетэнүүд барандаа мэдээсэнэ. Мүн баһа, Кремльдэ болоһон уулзалта дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ болон коммюнике тунхаглана. Братиславада гарадаг «Правда» газетэ коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй үндэһэн документые хоёр нюур дээрээ хэблээ. Тиихэдэ «Праца», «Смена» газетэнүүд тус документын гол удхые тодорхойгоор толилбо.

НЬЮ-ЙОРК. Америкын хэблэл газетэнүүд ба информационно агентствэнүүд хадаа коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй дүнгүүд тухай айхабтар ехэ анхарал хандуулна. «Дейли Уорлд» газетэ зүблөөнэй хүдэлмэреэ түгэсхэһэн тухай, мүн тэндэ үндэһэн документ баталан абаһан тухай мэдээсэл тунхаглана. Америкын коммунистнуудай газетэ хадаа бүхы партинуудай тэгшэ эрхэтэй байха ба хүдэлмэреэ хамтаржа ябуулха ёһо заршам наринаар баримталан, сэхэ руунь хөөрэлдэхэ оршон байдалда тус зүблөөн үнгэрбэ гээд тэмдэглэнэ.

ПАРИЖ. (ТАСС). «Монд» гэжэ Франциин томохон буржуазна газетэ «Мүнөөнэй шатада империализмда эсэргүүсэн тэмсэхэ зорилгонууд, коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй нэгэдэмэл ябуулга» гэһэн үндэһэн документые дүүрэнээр тунхаглаһан байгаа. Энэ зүблөөн уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй түүхэдэ эрьелтын зам болоно үгэхэ юм гээд «Франс-Суар» тэмдэглэнэ.

Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөн Советскэ Союзда амжалта олгобо, тэндэхиин хүтэлбэрилэгшэд хадаа энэ уулзалга үнгэргэхын тула олон жэлэй туршада соо яһала эршэмтэйгээр ажаллаһан байгаа» гээд «Пари-Пресс—Энтрансижан» газетэ тэмдэглэнэ.

БРЮССЕЛЬ. (ТАСС). Хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй Москвада болоно дүүрэһэниие Бельгиин газетэнүүд ба радио гол асуудал болгоно. Тиихэдээ империализмда эсэргүүсэн тэмсэхэ, мүн эбэй ёһоор зэргэ оршон байха гэһэн конференцидэ хабаадагшадай гаргаһан уряалые онсо тэмдэглэнэ. Тэндэхи буржуазна хэблэл Москвада болоһон зүблөөн хадаа уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй амжалта гээшэ гээд мэдэрхэ баатай болоо.

БЕЙРУТ. (ТАСС). Ливанай түрүү газетэнүүд зүблөөнэй хүдэлмэреэ дүүргэһэн тухай тодорхой мэдээсэл тунхаглаха зуураа, Москвада болоһон зүблөөндэ хабаадагшад эб найрамдал хамгаалха уряал нэтэн дуугаар баталан абажа, Дүтын Зүүн зүгтэ амгалан тайбан байдал тогтоохын түлөө Израилиин ээрхэг түримхэй добтолгодо эсэргүүсэн, араб арадуудай тэмсэл бүри мүһэн дэмжэхэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлһэн тухай анхаралаа хандуулна.

Мүн Ливанай буржуазна хэблэлшье Москвада болоһон коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй амжалтые мэдэрхэ баатай болоно. Жэшээнь «Дейли Стар» газетэ зүблөөнэй дүнгүүд тухай бэшэхэдээ, Москвада болоһон зүблөөн урдаа табиһан үг зорилгоёо бэелүүлхэ хэрэгтэ шухала амжалта туйлаа гээд тэмдэглэнэ.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН ГААНАҺАА

Буудалдаан болоно

КАИР. (ТАСС). Суэцкэ каналай урда талада Израилиин сэрэгэйхид тус каналай баруун эрьедэ байһан Египедэй сэрэгүүд руу буудажа, тэндэ дахяад буудалдаа үүдхэһэн байха юм.

Египедэй армиин сэрэгэй түлөөлэгшын мэдээсэһэнэй ёһоор, июниин 18-да нютагай сагаар 13—час 15 минутада Суэцһээ хойгуур Аш-Шатт гэжэ газарта хоёр талаһаа томо буугаар буудалдаад, 15 час хүрэтэр үргэлжэлбэ.

ИЗРАИЛИИН АВИАЦИИН ДОБТОЛГО

КАИР. (ТАСС). Израилиин сэрэгэйхид Иорданитай буудалдаа болюулһан хилэ дээрэ дахяад ехэхэн хорото аашa гаргаба.

Израилиин авиаци эмир Абдаллын ба эмир Мухаммедэй хүүргын оршондо, мүн Аль-Махтас, Карам болон Карим гэжэ тосхонуудта добтолго хэбэ,—гээд Иорданиин армиин командованиин түлөөлэгшэ мэдээсэбэ. Авиациин добтолго хэхын хажуугаар, Израилиин сэрэгүүд Иордан мүрэнэй баруун эрьеһээ Умм Нахля, Аль-Мундас гэжэ газар нютаг руу, хаан Хусейнэй ба эмир Мухаммедэй хүүргэнүүд шадар байдаг Иорданиин сэрэгүүд руу буудажа ороһон байха юм.

Иорданиин сэрэгүүд тэдэнэй урдаһаань харюусан буудаха баатай болоо гээд МЕН агентствын корреспондент Амманһаа мэдээсэнэ. Иигэжэ буудалдаан 6 час тухай үргэлжэлһэн байгаа.

Урдынгаа хараа бодол баримтална

БОНН. (ТАСС). ФРГ-эйн канцлер Кизингер июниин 18-да Бад-Годесбергтэ бундесверэй сэрэгэй алба хэгшэдэй нэгэдэлэй суглаан дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, (баруун) Европын политическэ нэгэдэл байгуулха, мүн Баруун Европын гүрэнүүдэй сэрэгэй хүсэлэл нэгэдүүлхэ гэжэ дахяад хэлэһэн байгаа. Баруун Европые политическэ талаар амяарлаха шалтаг бэряад Бонной засагаархин тэндэ ээрхэн захиржа байха эрхэтэй болохо һанаатай юм ха.

Мүн тэрэшэлэн Бонной канцлер Баруун Германиин бундесверэй сэрэгүүдые хүсэтэйжүүлхэ хэрэгтэй гэбэ.

ПАРТИЗАНУУДАЙ ЯБУУЛГАНУУД

ПАРИЖ. (ТАСС). Июниин 15-һаа 18 хүрэтэрхи үе соо араб газар дээрэхи партизанска отрядуудай хэһэн ябуулганууд тухай коммюнике тунхаглагдаа.

Франс-Пресс агентствын корреспондентын Амманһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, Газа гэжэ городой тэг дунда байһан эзэмдэгшэдэй сэрэгүүдэй харуулда патриодууд добтолго хэһэн байна. Тэндэ гранатын тэһэрхэдэ, Израилиин сэрэгэй офицер ба нэгэ хэдэн солдадууд алуулһан байна.

Иордан мүрэнэй баруун эрье дээрэ сэрэгэй лагерьнуудта патриодуудай добтолго хэһэнэй эсэстэ яһала олон солдадууд, миномёт, хэдэ хэдэн сэрэгэй машинанууд үгы хэгдээ. Июниин 18-да партизануудай отряд Вади Аль-малиин оршондо байһан Израилиин сэрэгэй харуулда гэнтэ добтолбо. Тэндэ дайсанай 6 солдат алуулаа. Партизанууд бүлтэдээ өөһэдынгөө баазануудта амгалан мэндэ бусажа ерээ гэжэ коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Алжирай металлургиин түрүүшын предприяти

АЛЖИР. (ТАСС). Аннаба городто дүтэхэнэ байдаг Эль-Хаджарай металлургическа комбинадай доменно пеэшэн эгээн түрүүшынхеэ шэрэм хайлуулжа гаргаба. Тиигээд ерэхэлээрээ, томохон комплексын барилгын һүүлшын ээлжээнэй хүдэлмэринь дүүрэбэ гээшэ. Хэдэн олон гүрэнүүдэй хабаадалгатайгаар баригдажа байһан комбинат Алжирай металлургическа промышленность байгуулгада эхи табижа үгэхэ юм.

Эль-Хаджар дары дээрэ гансахан шэрэм хайлуулха болоно. Зүгөөр совет инженернүүдэй техническэ туһаламжатайгаар баригдажа байһан кислородно-конверторно цехэй хүдэлжэ эхилхэ сагынь ойртожо байнхай. Тиигэбэл жэлдээ 410 мянган тонно булад хайлуулдаг болохо юм. Тиимэ ехэ үйлэдбэриин хүсэтэй болоод байхадаа, энэ комбинат Алжирые булатаар дүүрэн хангаад, оронoo индустриализацилха үндэһэ һууринь болохо ушартай.

Канберрэдэ болоһон конференци

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). «Зүүн Урда Азиие хамгаалха табан гүрэнэй конференци» июниин 19-дэ Канберрэдэ нээгдээ. Австралиин ниислэл хотоһоо АП агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, тус конференцидэ Австралиин, Шэнэ Зеландиин ба Сингапурай премьер-министрнүүд, Англиин ба Малайзиин оборонын министрнүүд хабаадалсана.

Тон нюусаар болоно байһан энэ конференци хадаа Малайзи ба Сингапурһаа 1971 оной дүүрэтэр Англиин сэрэгүүдые гаргажа абаашаха болоһоной дашарамда, тус гүрэнүүдые хамгаалха асуудалнууд эндэ хэлсэгдэхэ болоно.

Грецидэ шэнэ урьһаламжа үгтэхэнь

АФИНЫ. Июниин 18. (ТАСС). Уласхоорондын банкын ээд хадаа Грециин дарлан захирдаг засагаархинда улам ехэ мүнгэн туһаламжа үзүүлдэг болоно байна. Гол ехэ капиталис гүрэнүүдэй түбэй банкнуудай эрхилэгшэд энэ оной июль һарын дүүрэтэр хамта 50 миллион доллар хэмжээтэй шэнэ урьһаламжа үгэхэ гэжэ шиидхээ.

Энээн тухай Грециин түсэблэн тааруулгын министр Макарезос соносхобо. Тиихэдээ Грециин банкые эрхилэгшэ Галанис гэгшын Европодо ошожо ерэлгэ амжалтатай байба габэ. Тэрэ хадаа Грециин национальна банкда 34 миллион доллар хэмжээтэй мүнгэ зээлеэр үгэхэ тухай түбэй банкнуудай эрхилэгшэдтэй Цюрих городто хэлсээ хэжэ шадаһан байгаа.

Баруун Германиин финансын тушаалтад Грециин экономико тухай тусгаар ехэ оролдолго гаргана. Штутгарт хотодо байдаг Баруун Германиин банк Грециин гүрэнэй электрын компанида 66 миллион марк 12 жэлэй болзортойгоор үгэбэ гээд Грециин правительство сэхэ руунь мэдүүлнэ.

Урда Вьетнамай Саг зуурын правительствые Судан мэдэрбэ

ХАРТУМ. (ТАСС). Суданай демократическа республикын революционно Совет хадаа Урда Вьетнамай Республикын Саг зуурын революционно правительствые мэдэрхэ гэһэн шиидхэбэри гаргаба гээд июниин 19-нэй үглөөгүүр Омдурманай радио мэдээсэбэ.

Аргентинэдэ хүйтэн болоно байна

БУЭНОС-АЙЕС. (ТАСС). Бүхы Аргентинэ дотор гэнтэ хүйтэржэ эхилбэ. Сальте гэжэ газарта эгээн ехэ хүйтэн болоод 20 градуста хүрэбэ. Аргентинын ниислэл хотодошье хүйтэрэнхэй. Хүн зоной гриппээр үбдэхэ ушарнууд олошорһон байна.

Д. УЛЗЫТУЕВ

УЛААН ТАЛМАЙ ДЭЭРЭ

Хорбоодо түрэжэ нэрээ
нэрлүүлһээр
Хорин юһэтэйб.
Хотондоо үлэжэ хүлеэн
гээгдэһэн
Хонгор гансатайб.
Далаяа шахаһан сагаан буурал
эхэтэйб.
Далияа дэлиһэн шубуун мэтэ
бүргэд нүхэдтэйб.
Хүжэ дэлюун
Хүнтэй дайдаяа нюдэндөө
үзэһэндли,
Хүбшын хүнхинөө,
Хухын донгодоо шэхэндээ
дуулаһандли
«Хүрин хээрээ» аман соогоо
гүнгэнэн дууланаб.
Сэлгеэ намарай
Сэгээн хүхэ
Сэлмэг тэнгэри дор
Сэнхирлэн манарна
СССР ороной Агуу Нииcлэл.
Зүүдэлээд һэрнһэндли
Зүрхэмни сохилно зориг
түгэлдэр.
Зүг бүхэнһөөм улаан тугууд
намилзан хиндэнэл.
Улаан одото
Улаан талмай —
Улаан мавзолей.
Улаан зүрхэнэйм,
Ухаан бодолойм түшэг бэлэй,
Эгээлэй олоной
Этигэл зориг
эндэһээ-эхитэй.
Эхэ Буряадайм
Энхэ жаргал
эндэһээ түшэгтэй!

БАЛШАР НАҺАН

Мүлхихысэ мүлхижэ,
мүнгэн тоборюулгатай
эмээл дээгүүр хүльбэрһөөр,
Торохысо торожо,
Тоһо хүлһэтэй
тохом дээгүүр мухарһаар,
Гашай дууламсаараа,
Гашуун үрмэдэһэн соогуур
хоргодон,
Буурал баабайн һабааһаа
Буусаяа тойроод тэргэдэн,
Халаахайда халахадаа,
Халаг хухы уйлагша бэлэйб.
Харахада бургааһан лэ байгаад,
Халааха гээшыень гайхагша
бэлэйб.
Дэльбэтэ ягаан сэсэгүүд
соогуур
Дэбхэншээжэ наадагша
бэлэйб.
Дэлгэр талынгаа уудамые
хаража,
Дэлхэйн һайханиие гайхагша
бэлэйб.

ГУДАМЖАДА

Шаргал улаан наранай
Баруун тээшээ тонгос гэхэдэ,
Хотын хотогор гудамжаар
Хойшоо үгсэн алхалнаб.
Һаял даа,
Һара урид
Тополь модоной набшаһад
Торгон шэнги нимгэхэнүүд,
Шэб шэнэхэн шэрэтэйдэл,
Шэбэнэлдэжэ байгаад һэн.—
Харин мүнөө
Хара ногоон үнгэтэй,
Абаахай саһанай
Аалихан орожо байһандал.
Урихан басаганай
Ута һорьмоһон дээрэ
Тополиин хөөмэй
Томоотойгоор унана.
Машинануудай гүйдэлдэ
Алиш тээшээ хөөрсэгэнэн,
Углуу тохой бэдэржэ.
Бүглүү газар сугларна.
Һамбаатай зариманиинь
Һаглагар зөөлэхэн
Һамбайнуудта һалдаад,
Холшиш бэшэ һаа,
Хотын аянда гарашана...

ҺҮЛШЫН ШАЛГАЛТА. Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ФУТБОЛ

ТҮРҮҮШЫНХЕЭ ШҮҮГДЭБЭ

СССР-эй футболистнуудай дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наадажа ябаһан командануудай хоорондо найма — юһэдэхи наадан үнгэрэгдэбэ. Хабарһаа хойшо нэгэшье шүүгдэнгүй, эрхим һайнаар наадажа ябаһан Хабаровскын СКА бүлгэмэйхид «бүдэржэ», Шэтын СКА командада 0:2 гэһэн тоотойгоор шүүгдэшөө. Тингээшье һаа, эдэнэрнай 14 очкотой болонхой, мүрысөөнэй таблица толгойлжо ябаһаар 12—12 очкотой болоһон хоёр командын футболистнууд эрхимлэгшын удаа гаранхай, анамана тулалдажа ябана. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, Шэтын СКА, манай «Сэлэнгэ» команданууд болоно. Сохижо оруулһан бүмбэгынгөө тоогоор Шэтын СКА «Сэлэнгэһээ» һайн байдалтай боложо, мүнөөдөө хоёрдохи һууринда гараба. Дүрбэдэхи һууриие Омскын «Иртыш» команда эзэлхэ болобо. Эдэнэр һүүлшынгээ наада Кемеровэй «Кузбасс» командатай үнгэргэһэн байна. Айлшаар ерэһэн «Иртышэй» футболистнууд талмайн эзэдтэ 3:2 гэһэн тоотойгоор шүүгдэбэ. Удаадахи хоёр һууринда Челябинскын «Локомотив», Кемеровэй «Кузбасс» команданууд гаранхай. Эдэнэр тус тустаа 8—8 очкотой болоһон байна. Эрхүүгэй «Аэрофлодто» айлшалһан челябинскынхид уулзалгаяа 1:1 тоотойгоор түгэсхэжэ, талмайн эзэдһээ нэгэ очкоень «ходолжо» шадаа.

Гурбан команда — Томскын «Томлес», Эрхүүгэй «Аэрофлот», Свердловскын «Калининец» бүлгэмэйхид аб адлихан 7—7 очкотой боложо, долоо, юһэдэхи һууринуудые эзэлбэ. Томскын футболистнууд наадаяа һайнаар үнгэргэжэ, Барнаулай «Динамо» командые 2:0 тоотойгоор шүүгэ. Свердловскын футболистнууд Красноярскын «Рассвет» командада мүн лэ 2:0 гэһэн тоотойгоор илагдаба. Зургаан очкотой болоод ябаһан Барнаулай команда арбадахи һуурида түригдэшэбэ. Наадаанай һүүлшын хоёр һуурине Красноярск, Владивосток городуудай футболистнууд эзэлнэ. Эдэнэр бүхы наадаһаа 5—4 очкотой болоод ябана.

Манай «Сэлэнгэ» ээлжээтэ — арбадахи наадана Хабаровскын СКА командатай үнгэргэхөөр ошонхой. Июнин 21-нэй үдэшэ тэдэнэр уулзахань.

Т. БАДМАИН.

ШЭНЭ НОМ

Буряадай номой хэблэл Б. Н. Ябжановай «Майтагсаан» гэжэ рассказуудай сборник буряад хэлэн дээрэ хэблэжэ һаяхан гаргаба. Номой тираж—2000 хэһэг.

Үхибүүдтэ зорюулагдаһан рассказуудай энэ сборник соо «Майтагсаан бидэ хойр», «Багшамни», «Гурбан хуби заяан» ба бусад рассказууд оронхой.

Ц. АХАНОВ.

ГАЛЗУУРЖАЛ ЯБАҺАН ГАЛСАН

БУДАМШУУ

Гурбан жэлэй саана Цыдып Аюшеевич Цыденжаповтай уулзаһан хүнүүд тархяа гунхалзуулаад, уруу дуруу юумэд хажуугаарнь абяагүйхэн үнгэрэгшэ бэлэй. Үнгэржэ ерэхэдээ, хорёошо нохойньшье бамбагархан һүүлээ арбагашуулаад, прорабай уйдхар гашуудалые хубаалдаһан хэбэртэй урдаһаань гэлиб-галиб шарайшалаад, шүдэ амаа шомшорхо юм.

— Шүдхэр даһаа, уйдхар гашуудалда нэрбэгдэһыем угайдхадаа нохойм ойлгодог болоо гү?— гэжэ хамар дорохоноо гүбэрөөд, үглөө бүри ажалдаа ерэгшэ һэн.

Теэд Хүдэриин совхозой прораб ямар тиимэ зайлашагүй зэмэ тодхор хэһэндээ уйдан гашуудаха, зүрхэ сэдьхэлээ зобохо болоо юм?

— Цыдып Аюшеевич, һанаагаа ехээр бү зобогты. Залуу хүн эндүүрдэг ха юм,—гэжэ һанаамгай заримашуулай дуугархада мэдээжэ прораб зориг ороод, долёобор хургаа өөдэнь ёдойлгоһоной удаа:

— Оройдоо үмдэхэ хубсаһа, эдихэ хоолоор дутуулаагүй һэм. Хүндэлхэ тумамни улам саашаа дашуураа гү даа,—гэхэ.

— Хари гыш. Теэд яахаб. Юу хээ хараад, ухаа ороод ерэнэ аабза. Хүнүүдэй хүбүүд ябагша гүб даа,—гэһэн һаймһарагшадшье олдобо.

— Мүнөөнэй залуушуул оройдоо тоолхогүй болошоо. Нэгэ заа хэрзэгыгээр байгаа һаа, нигэжэ зоргоороо аашалалдахагүй һэн. Цэдэбэй Галсаниие юун гэжэ һананат? Тоһон соо умбажа, торгон соо хүлбэржэ садахадаа улам саашаа хадуураад, мүнөө түрмын оёорто ороо бшуу,—гэжэ дураа гутаашадшье бии һэн.

Зүгөөр Галсанда эндүүрхэ шалтагаан огтошье байгаагүй. Хүбүүнэй саашанхи хуби заяан тухай үдэр бүри һаналаа табидаг түрэлхид, һургуули болон багшанар байгаа бшуу. Хюмһанай харын зэргэ алдуу хэһыень тэрэ доронь элирүүлжэ, аша туһатай ажаглалта хэхэ шадалтай хүмүүжүүлэгшэд байгаа.

Гайхаад, гэлылдээд яалайбди даа.

Эрхэ монсогор хүмүүжүүлэгдэһэн Галсан зоргоороо аашалжа, архиин һогтуугаар тушаалдаһан хүнүүдые энтэрдэжэ, занажа ябадаг болобо. Абяагүй ябаха бүри годооржо, хулиган ааша гаргаһанайнгаа түлөө зэмэеэ амсажа, эрхээ хаһагдаба.

Юһэн һарын туршада гэдэһэн соогоо, гурбатай болоторнь үбэр дээрээ бөөмэйлһэн, халуурха үедэнь соромшье гэжэ унтангүй үдэр, хоногуудые үнгэргэһэн эжыдэнь хэды хүндэ байгаа гээшэб. Галсанай эжы уйдхар гашуудал тухайдаа хэндэшье хэлээгүй, үншэн хабһанайнгаа оёорто алар гурбан жэлэй туршада нюужа ябаа. Хүбүүнэйнгээ үетэн нүхэдые харахадаа, эхын сэдьхэл уяран хайлажа, уйдхар гашуудалай «мүльһэн» хоолой өөдэнь бөөгнэрэн гараад, шуухирса бархирха дурааниинь хүрэгшэ бэлэй. Хүбүүгээ зүбөөр хүмүүжүүлжэ шадаагүйһөө боложо өөрыгөө зэмэлхэ ушартай, уйдхар гашуудалаа мэдүүлхэгүйе оролдожо ябаа. Гэбэшье хүбүүнэймни ерээдүйн хуби заяан оёоргүй гүнзэгы худаг уруу бусалтагүйгөөр шэнгээгүй, харин түрэлхидэйнгөө амиды мэндэ ябаһан сагта заларха, ажабайдалаа хэнһээшье дутуугүй түбхинүүлхэ гэжэ эльгэ нимгэн сэдьхэлтэй эжынь найдажа ябаа, мүнөөшье найдана.

Нэгэтэ, үбгэнэйнтоо ажалһаа ерэхэдэ, оройдоо хэнтэйшье хөөрэлдэхэ дурагүй, уруу дуруу юумэ абяагүйхэн һууба.

— Юундэ абяагүй һуунабши, баһа ямар заншни орооб?—гэжэ Цыдып Аюшеевич ганирба.

— Юу ямар зан гэжэ! Үнөөхи Галсамни ой ухаанһаам гаранагүй, хайшан гэжэ байдаг юм даа,—гээд һанаа алдаба.

— Яаха һэм, байгаа юм аабза. Ухаа орохол байха. Хуулиин шанга гарта юу хээ ойлгожо ерэхэ,—гэжэ совхозой прораб хашалгүйхэнөөр дуугарба.

— Хүбүүн тухайдаа сэдьхэлээ зобоогүйшни энэ бы. Угайдхадаа һургуулидань ошохо, багшанартайнь хөөрэлдэхэ байгаа бшууш.

— Һургуули тээшэ харгылха сүлөөтэй саг намда байгаа гү? Ажалдаа һалирхаш. Мүнгөөр дутаангүй байһам хүрөө бэшэ юм гү,—гэбэ Галсанай эсэгэ.

Эрхээ хаһагдаһан хүбүүн эхэ эсэгэ хоёройнгоо игэжэ хөөрэлдэһые мэдээгүй. Үнгэржэ ерэхэдээ алдуугаа мэдэрээгүй, хүйтэрхүү удхатай бэшэгүүдые хаа ганса эльгээгээ.

Дээрэ дурсагдаһан үйлэ хэрэг гурбан жэлэй саана болоо һэн. Уданшьегүй саг болзорынь хүсэжэ, арбан юһэтэй Галсан Цыденжапов гэртээ нёдондо зун бусажа ерэбэ. Хүбүүнэйнгээ түрмэһөө гарахада эхэ эсэгэ хоёрынь хэды шэнээн баясаа һэм. Хүбүүмнай одоошье ухаа ороо, ажабайдалаа хүн мэтэ түбхинүүлхэ аабза гэжэ гэртэхиниинь найдаба. Энээн тухайда хэды дахин хөөрэлдөөдшье туршаба. Теэд муунь гэхэдэ, Галсан түрэлхидэйнгөө һургаал заабариие шэхэнэйнгээ мүнгөөрһэндэшье хабшуулха хэбэргүй, ажабайдал тухай хүнгэншэгөөр һанажа, мүртэй ажал хэнгүй зайгуултажа захалба.

— Галсан, аа Галсан?—гэжэ нэгэтэ эжынь ооголбо.

— Юун болооб? Үнөөхи хашартай болоһон һургаал заабаряа баһа хэлэхэеэ һанаа гүш даа!—гэжэ хүбүүн бабанаба.

— Хэлэнгүй яахабиб. Эжыншни хэлээгүйдэ хэн хэлэхэ юм. Хэзээ ажалда орохо юмши. Оройдоо юушье хэнгүй ябахаяа эшэнэгүй гүш?

— Ажалда оронишьегүй ябахадаа, мүнгэ зөөреэр дутахагүйб. Халааһанайм оёорто хан гэхэ мүнгэн олдохол байха,—гэжэ хашалгүйхэнөөр дуугархадань, эжынь шуухирса бархирба. Сэдьхэлээ зобожо һууһан эжыгээ харахадаа Галсан хюмһанай харыншье зэргэ хайрлаагүй, үүдээ нэшээд, газаашаа гараа һэн. Арайл гэжэ шофёрой курсада оруулхадань, тэндээшье мүртэй һурабагүй, Хяагтын «Найрамдал» гэжэ ресторан һахижа һалабагүй.

Һураһан юумэ һураар татуулдаггүй гэһэндэл, Галсан Цыденжапов архиин һогтуугаар дайралдаһан хүнүүдтэ халдажа, нюдаргаа хамартань тулган һагад занадаг болобо. Энээн тухайдань хэды дахин дуулгагдаба. Теэд бэрхэ, өөрсэ болоһон хүбүүн эхэ, эсэгэеэ элдэбээр хараагаад, ёһотой эзэн мэтэ һаахарба. Ахамад зоной, суугтаа һурадаг үетэн нүхэдэйнгөө зүбшэл заабариие хадуужа абаагүй, харин «таанадай үгэ хүүр дуулахаһаа байтагай түрэлхидөөшье тоодоггүй хүн байхаб» гэжэ һайзгайрха. Уданшьегүй һургууляа хаяад, хоёр һарын туршада хаанашье хүдэлөөгүй, зоргоороо зайгуултаба.

— Хүбүүн, совхоздоо хүдэлыш даа, мүнөө хабарай тарилгын халуун хаһа бшуу,—гэжэ эжынь аргадаһанииньшье туһалбагүй.

Майн нэгэнэй һайндэртэ Галсан Цыденжапов эгээ һүүлшынхеэ годоороо бэлэй. «Байза, һайсахан ууха юм байна. Тиигээд басагадта ошохоб. Арсалдахагүй аабза» гэжэ тэрэ үглөөгүүр түсэблэбэ. Шаргал улаан наранай баруун үндэрэй саагуур һолжорхотой хамта зориг ороһон Галсан Хүдэри-Сомоной больницада хүдэлдэг медсестрануудай байра тээшэ найгаргаба. Уһан уймар хүбүүнэй аяг аашые һайса мэдэдэг басагад үүдээ шэбхэдээд, абяа шэмээгүй юумэд һууба. Теэд уһан тулам болотороо архидаһан Галсан һалабагүй. Үбэртэлжэ асарһан шэлһээ нэгэ хэды балга хоолойгоорнь һороод, модон үүдэнэйнь хахинатар нээргэбэ. Айжа һүрдэшэһэн басагад һүүлэй һүүлдэ үүдээ нээхэ баатай болобо. Богоһо алхажа орохотойгоо хамта Галсан Зинаида Пайшиханае тэбэрихэеэ забдаба. Уймар мунсаһаа басагад тэрьедэхэеэ һанаба. Үүдыень тээгэлжэ зогсоһон хүбүүн улам галзууржа, үнгэржэ ерэхэдээ стол, орон болон стулнуудые һандаагаад, гэрэй булан соохоно хоргодоһон Серебрянникова Астраханцева хоёрто доболбо.

— Ямар зэмэ хэһэнэйнь түлөө тэдэ басагадые сохёобши?—гэжэ асуугдаба.

— Орой мэдээгүй байгааб, юушье һананагүйб,—гэбэ Галсан.

— Баһа эрхээ хаһагдахаяа һанаа гүш?

— Аа, түрмэдэ һуугаа һаа, һууна аабзаб, хамаагүй,—гэбэ уймар Галсан.

Хүдэриин совхозой прораб Цыдып Аюшеевич Цыденжаповтай мүнөө уулзаһан хүнүүд баһа тархяа гунхалзуулаад, уруу дуруу юумэд хажуугаарнь абяагүйхэн үнгэрнэ. Үнгэржэ ерэхэдээ, хорёошо нохойньшье бамбагархан һүүлээ арбагануулаад, прорабай уйдхар гашуудалые хубаалдаһан хэбэртэй урдаһаань гэлиб-галиб шарайшалаад, шүдэ амаа шомшорхо юм.

Тиихэдэ уһан уймар Галсан хүн зоной уйдхар гашуудалые, эхэ эсэгынгээшье уйдхар гашуудалые ойлгохо бодолгүй амитан байшоо.

БУДАМШУУ.

Хяагтын аймаг.

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

□ Нэгэ архинши тухай.
◇ Уран шүлэгэй долгин.
□ Спортын һонин.

УЯНГА

ГУЛАБХААГАЙ ЗҮРХЭН

Нэгэтэ би тарбага буудаха һанаатай талаар дүүрэн тэнэжэ эсээд, буушье һүргэнгүй, бусажа ябатараа, шулуулиг хада дороһоо убэл, зунгүй һабиран гаража байдаг хүйтэн, шүүдэр шэнги туналаг уһатай булагай эхиндэ ерэжэ ундаа харяаха, һуужа нэгэ бага амарха, тамхилха гэжэ шиидэбэб.

Убэлэй туршада бээрэжэ, гуниглажа хашарһан хабарай наран үдэрэйнгөө аяншалга дүүргээд, арюундаа оруутай байгаашье һаа, амидаралай залиршагүй шунал хүсэлөөр, эрмэлзэлээр дүүрэн, залуу бэеын һудалнуудаар бурьялан логшоһон шуһандал улаабтар, үдхэн элшээ элбэгээр сасана. Багаханшье һэбшээгүй. Тойроод ехэ номгон, һаруул. Холын үндэр үндэр хадануудай оройгоорхи, гүнзэгы ганга жалгануудай саһан үшөөл хүсэд хайлаагүй, хахасалгын, һүүлшын энеэдэн шэнгеэр сайбайжа харагдана. Дуу шуугүй, үнгэ зүһээ олоогүй, хангалшьегүй тала хадануудаа дэрлээд, хүйтэн хүлһэ адхан түрэхэеэ бэлдэжэ, агууехэ баяр, зоболонгоо абяа шэмээгүйгөөр эдлэжэ байна.

Би тамхилжа һууха зуураа, мэнэ һаяхан ниишэ ниидэжэ ерээд, мүнөө эрье дээгүүр бэе бэеэ эрьюусэлдэжэ эхилһэн хоёр гулабхаануудые ажаглан харанаб. Нэгэниинь эмэнь ха, бэеэ хуряагаад, толгойгоо хажуу тээшэнь уяханаар, бодолгото болонгёор найгуулан, хүдэлэнгүй бүмбыхэдэжэ һууна. Гоёор һууна. Тэрэнэй бэедээ нягтаар хашаатай далинууд, хүзүүнэйнь нугалбари, нюдэдэйнь номгон сабшаса соо эхэнэрлиг аляс, таамаг, гунигтайшье абари зан, мүн энэл ойлгогдошогүй гунигай охиндо һоготоһон хэтын хүсэл, ямаршьеб юумэндэ, баадхуулгада эсэргүүсэжэ байһан доторой зүрилдөөн худ мэдэрэгдэнэ.

Харин нүгөөдэнь халуун сог залгижархиһан юумэндэл, ишшэ тиишээ гүйнэ, үдэ һодоёо үрзылгэжэрхёод, гэзжэ ябаад, далинуудаа арбайлган, байра дээрээ эрьелдэнэ, үүгэнэнэ, ханияа тойрон жороолно, хушуугаараа түлхеэд абана, нюдэ руунь гүйнгяар шэртэнэ, дахинаа ябажа, эрьелдэжэ эхилнэ. Тиигээд гэнтэ зуг татан байшана, өөрынхеэрээ юушьеб ойлгуулхые оролдоно, далинуудаа һэбинэ, хайшаньшьеб уряалан дуудана хэбэртэй...

Наран оробо. Тэнгэриин баруун хаяа шэрээһэтэн улаабхина. Энэ алталиг нүлөөниинь огторгойгоор зүүн тээһээ дабшаһан сиибэгэр хүхэ үдэшын долгинтой ниилэжэ, нэгэ хэды сагай туршада үнгэеэ буляалдан тэмсэжэ байтараа, диилдэжэ, гэдэргээ сухарижа, гажамаар, һайнаар һүнэн унтаржа эхилнэ. Тэндэ, наранай ороһон зүгтэ, огторгой хайлаһаар лэ зандаа: һүрөөтэй, юрэ бусын үнгэнүүдээр, шэрэ будагуудаар худхаран соробхилно. Гансата һэрюуншье, тойроод зэнхэгэр ехэ сүлөөтэйшье шэнги боложо, зэрэлгээн нойрсожо, хада уулануудай, тала, огторгой булта бэе бэеһээ илгараад, жэгтэй тодоор, тиибэшье үлэ мэдэг гунигтайгаар харагдана.

Энэ үедэ үшөө нэгэ гулабхаа хаанаһаашьеб ниидэжэ ерээд, тэдэ хоёрой хажууда һуушаба. Ха... раха янзада долонгир бэерг... хэгзэ-хагза һүрэһэн үдэ һодото... мухар һүүлтэй, анилданхай ур... һэн нюдэтэй, юрэдөөл юумэ... шые яһала үзэһэн, наһан соо... нэгэнтэ бэшэ наншалдаһан хү... гулабхаа гэжэ эли байна.

Тэрэ ойро зуура хүдэлэн... һууһанайнгаа һүүлдэ, гэнтэ да... нуудаа арбайлгажа, бэеэ хүрх... гэн, толгойгоо урагшань гунх... ган хүзүүгээ һунаагаад, залуу... гулабхаада добтолжо оробо. Т... нүгөөдэнь урдаһаань тулалд... гүй. Харин саашаа зугадажа,... холохоно ошоод, оройдоошье... маархалгүй янзатайгаар энэ т... юумэ тонгшосогооно.

Мухар һүүлтэй үлэһэн хан... удаан хүдэлэнгүй һууба. Нэ... тиимэ хайратай, гомдолтой,... саарданги юумэ һууна. Юун... хай бодонуб? Ханияа, дураа ха... гаалжа шадахагүй ахир амит... тай нүхэсэһэндөө. Тэрээндэ э... үнэтэй хүсэл эрмэлзэлээ най... һандаа мүнөө халаглажашье... гаа бээз... Яажа мэдэхэбши...

Һүүлдэнь тэрэ арбагад... далинуудаа һэбижэ, мүнөө хүр... тэрэл байрадаа хүдэлэнгүй һ... жа байһан хани гулабхаагай... хажууда халта тогтод гээд,... хөөрэн дэгдэжэ, мухар һүүлт... хамта саашаа ниидэбэ.

Тэдэнэр саашалжал ябан... Тиихэдээ үнэтэй, сэбэр, дабт... шагүй юунэйшьеб холодожо,... хэ сэдьхэлэй һүүлшын мэдэр... ходолон шангаажа байһан ш... гээр намда һанагдаа һэн.

Уданшьегүй тэдэнэр хара... хаяа болибод. Огторгой хүү... хүлеэжэ абаа...

Харанхы үдхэрнэ. Огто... өөдөө хөөрэ хөөрэһөөр үнгэе... жэ, эндэ тэндээ соорожо, т... шын ялагар, томонууд одо... дорон носоод, хүйтэн, һүнлиг... гэн гэрэлээрээ һабиран, до... гоожоно. Тиин дайда дэлхэй... хир боро хараан нэмэрин бу... жэ, ирагуу хоолойтой хэнэй... угаа холоһоо цянгалан, ур... дуулаһан аялгынь абяанай... тэйшэг, хүдэлсэгүй агаар... гуур аажамаар таран, аяар... шээ дэгдэн замхажа байһа... һүр жабхаланта аалин байда... шоно. Тала дуурана. Тиибэ... байд гээд лэ охотноонуудай з... рэлдэхэдэ. ямаршьеб шубуу... нуудай сэбэр, шэнгэн хоолой... бэе,бэеэ дуудалсахада, агаар... гээд, арюун һайханиие, хи... сэбэрые, нүхэсэл, мэхэгүй д... хүсэһэн хэтын гуниг һэрижэ,... рэл газарса эльгэлэн тэбэ... ногоон бүхэниень, сэсэг б... ниень таалаха, хүн түрэһэн... рээ үндэрөөр үргэжэ ябаха,... һан тихай, үглөөдэр тухай бо... гото болохо, жаргалаа дүүр... мэдэрхэ, ойлгомторгүй үгөөр... ээ нэгэтэ муудхаһан хүнүү... хүлисэл эрихэ, Тиигээд мүнх... бар мэтэ мүнхэдөө мүндэлжэ... рэл шэнгеэр, баяр шэнгеэр, д... шэнгеэр, дуун шэнгеэр ажа... хүсэл түрэнэ...

Эрьежэ харахадамни, гил... үгы. Тэрэнэй хэдыдэшье ни... арилһыень обёороогүйб.

Хэрэгшьегүй байгаа даа.

Д. МУНКУЕ...
Инзагата тосхо...

ПРАВДА БУРЯТИИ
МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи-дүрбэдэхи хуудаһануудта: «Мүнөөнэй шатада империализмда эсэргүүсэн тэмсэхэ зорилгонууд, коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй нэгэдэмэл ябуулга» гэһэн коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зублөөнэй 1969 оной июнин 17-до Москва хотодо баталан абаһан гол документ.

Табадахи, зургаадахи хуудаһануудта: нютагай болон бусад материалнууд.

Улаан-Үдын авиаметст... мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөд... публика доторнай үүлэтэй... ха, зарим газарта аадарла... —33 градус дулаан байха.

Ююнин 22—23-да үүлэ... байха. Зарим газарта аадар... Хойто аймагуудта 23—28,... нютагуудта 28—33 градус... байхаар хүлеэгдэнэ.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕ...

Манай адрес, телефонууд

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-5... приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—66-7... отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-3... 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности... строительства—61-35, советского строительства и быта—68-... культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, ...формации—34-05, общественная приёмная—56-62, машин... бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Со...те Министров БурАССР.

Н-00531. Зак. № 591.

НАЖАР САГАН СЭНГЭЛИГТЭ. А. НИМАЕВАЙ фото.

ЭТЮД

ЖАМА ЁҺОН

Ойн балгаанай сонхоор дүтэхэн һууһан нэгэ нарһа хараһаар нойрсодог байбаб. Минии иимэ аяг ааша гайхалтайшье бэшэ юм. Харанхы болоходо эхилэмсээр тэрэ дуратай нарһамни үмхи хохюур һэн тула хүб хүхэ гал аһаадаг байгаа... Ойдо гансаараа хоноходом, газаамни яларһан энэ һүлэмхихэн толонишье намайе хүхюутэй болгоно. Далайн оёорой шэб балай соо амидархын тулада амитад өөрын бэеһээ гэрэл туяа татуулдаг. Хүмхиин тооһон боложо байһан минии энэ хохюур хүбшын харанхы соо яларан һууха дадаа, долоон хараалтай үхэлэй урдаһаа эгээл һүүлшынгээ арга хэрэглэн, амидыл, амидыл зандаа гэжэ би һананаб.

Нэгэтэ үдэшэ хэбтэридээ орожо, бэеэ тэниин, һүлэмхихэн галаа шэртэн хэбтэтэрни, тэрэ гални гэнтэ хоёр тээшээ һолонго шэнгеэр дугаагтан сасаршаба. Байд гээд хоёрдохёо сасарба. Ңаралтай хубсалжа, һүхээ абаад, газаашаа гарахадам, харин бодоһонойншье урмагүй;—хэрмэнэй абяан дуулдажа байба. Энэ һүлэшэнһөө эхилжэ, нэгэ хэрмэн һүни бүри үмхи сасажа наададаг болобо.

Тэрэниинень бишье һайхашаан харадаг һэм. Галаймни хажууда үшөө нэгэ амитанай бии болоходонь, үшөө нэтэ нүхэрэй ерэһэн шэнги баясан һамаардаг байбаб. Ингэжэ хэрмэншье удааншье жаргаагүй. Түрүүшын ангуушанай мүр харагдаад, һүүлээрнь зугаагша бишыхан амитаншье үгы болошоо.

Хосоржо байһан нарһан үмхиеэ носоон һууһадаа, эдиишэ болоһон хэрмэн наадан ябахадаа, бишье түлеэ бэлдэн хоолойгоо тэжээн ябахадаа—хуу эдэ бүгэдэ нэгэ удхатай. Хэн юу шадахаб, тэрэнэйл наһанайнгаа эсэс хүрэтэр бүтээн оролдон ябаха һайхан табисууртай гэжэ һанахадаа, дэлхэйн жама ёһонуудые хүндэлэн, гүн гүнзэгыень бэдэрнэб.

Ц. РЫГЗЕНОВ.